

1152

ZARZĄDZENIE MINISTRA FINANSÓW

z dnia 12 lipca 1952 r.

w sprawie ramowych planów kont dla prowadzonych według zasad rozrachunku gospodarczego spółdzielczych przedsiębiorstw przemysłowych, handlowych i usługowych.

Na podstawie § 1 ust. 1 pkt 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1950 r. w sprawie zakresu działania Ministra Finansów i zmiany zakresu działania Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego (Dz. U. z 1950 r. Nr 22, poz. 188 i z 1951 r. Nr 25, poz. 185) oraz na podstawie pkt 2 i 4 uchwały Nr 226 Prezydium Rządu z dnia 24 marca 1951 r. w sprawie usprawnienia systemu rachunkowości uspołecznionych przedsiębiorstw, umożliwiającego pogłębienie rozrachunku gospodarczego i planowanie kosztów własnych (Monitor Polski Nr A-28, poz. 360 i Nr A-103, poz. 1502) zarządza się, co następuje:

§ 1. Wprowadza się ramowe plany kont dla prowadzonych według zasad rozrachunku gospodarczego:

- 1) średnich i dużych spółdzielczych przedsiębiorstw przemysłowych, handlowych i usługowych, stanowiący załącznik Nr 1 do niniejszego zarządzenia;
- 2) małych spółdzielczych przedsiębiorstw przemysłowych, handlowych i usługowych, stanowiący załącznik Nr 3 do niniejszego zarządzenia.

§ 2. Zatwierdza się ogólne zasady funkcjonowania kont wymienionych:

- 1) w ramowym planie kont, o którym mowa w § 1 pkt 1, zawarte w załączniku Nr 2 do niniejszego zarządzenia;
- 2) w ramowym planie kont, o którym mowa w § 1 pkt 2, zawarte w załączniku Nr 4 do niniejszego zarządzenia.

§ 3. Właściwi ministrowie, nadzorujący działalność gospodarczą organizacji spółdzielczych, określą w instrukcjach wydanych w porozumieniu z Ministrem Finansów i Przewodniczącym Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, które spółdzielnie mają obowiązek prowadzić księgowość w oparciu o ramowy plan kont, wymieniony w § 1 pkt 1, które zaś w oparciu o plan kont wymieniony w § 1 pkt 2.

§ 4. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą:

- 1) dla spółdzielni zrzeszonych w Centrali Rolniczej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” i Związku Spółdzielni Spożywców — z dniem 1 stycznia 1954 r.,
- 2) dla pozostałych spółdzielni — z dniem 1 stycznia 1953 r.

Minister Finansów: K. Dąbrowski

Załącznik Nr 1 do zarządzenia Ministra Finansów z dnia 12 lipca 1952 r. (poz. 1152).

RAMOWY PLAN KONT DLA ŚREDNICH I DUŻYCH SPÓŁDZIELCZYCH PRZEDSIĘBIORSTW PRZEMYSŁOWYCH, HANDLOWYCH I USŁUGOWYCH

Rozdział I — Środki trwałe.

- 001 — Środki trwałe,
- 002 — Inwestycje w dzierżawionych środkach trwałych,
- 003 — Umorzenie środków trwałych,
- 004 — Likwidacja środków trwałych.

Rozdział Ia — Środki wyłączone.

- 005 — Udziały w innych przedsiębiorstwach spółdzielczych,
- 006 — Papiery wartościowe,
- 007 — Długoterminowe należności z tytułu środków trwałych,
- 009 — Wpłaty na W. S. F. I.

Rozdział II — Inwestycje i remonty kapitalne.

- 011 — Inwestycje rozpoczęte,
- 012 — Materiały na inwestycje,
- 013 — Zaliczki na inwestycje,
- 015 — Remonty kapitalne,
- 016 — Nie sfinansowane zakończone inwestycje i remonty kapitalne,
- 020 — Rachunki bankowe środków na inwestycje i remonty kapitalne,
- 022 — Kredyty z funduszu inwestycyjnego,
- 024 — Fundusze na inwestycje i remonty kapitalne,
- 026 — Kredyty bankowe na inwestycje i remonty kapitalne,

- 028 — Dostawcy w zakresie inwestycji i remontów kapitalnych.

Rozdział III — Fundusze własne.

- 031 — Fundusz udziałowy,
- 032 — Fundusz zasobowy,
- 034 — Zmiany funduszu zasobowego.

Rozdział IIIa — Zobowiązania długoterminowe.

- 038 — Zobowiązania długoterminowe z tytułu środków trwałych.

Rozdział IV — Środki pieniężne.

- 041 — Kasa,
- 042 — Czeki obce,
- 043 — Rachunek rozliczeniowy,
- 044 — Akredytywy,
- 045 — Inne rachunki bankowe,
- 046 — Środki pieniężne w drodze,
- 047 — Czeki limitowane.

Rozdział V — Kredyty bankowe.

- 051 — Kredyty normatywne,
- 052 — Kredyty ponadnormatywne,
- 053 — Kredyty inkasowe,
- 054 — Inne kredyty,
- 057 — Kredyty przeterminowane.

Rozdział VI — Rozrachunki.

- 061 — Należności w inkasie bankowym,
- 062 — Odbiorcy za faktury pozainkasowe,
- 063 — Odbiorcy za faktury nie zapłacone w terminie,
- 065 — Dostawcy za faktury inkasowe,
- 066 — Dostawcy za faktury pozainkasowe,
- 067 — Dostawcy za faktury nie zapłacone w terminie,
- 068 — Dostawy nie fakturowane,
- 069 — Dostawcy za zaliczki,
- 071 — Pracownicy za płace,
- 072 — Pracownicy za płace nie podjęte,
- 073 — Pracownicy za sumy do rozliczenia,
- 074 — Inne należności i zobowiązania,
- 075 — Roszczenia sporne,
- 076 — Roszczenia z tytułu mank, ubytków i strat,
- 077 — Odchylenia od cen ewidencyjnych mank i, ubytków,
- 078 — Manka, ubytki i straty nie zawinione,
- 079 — Rozrachunki z tytułu kaucji.

Rozdział VII — Rozrachunki publiczno-prawne.

- 081 — Rozrachunki z tytułu podatków, danin i opłat,
- 082 — Rozrachunki z tytułu ubezpieczeń społecznych,
- 084 — Rozrachunki z innych tytułów publiczno-prawnych.

Rozdział VIII — Rozrachunki wewnętrzne.

- 091 — Rozrachunki z tytułu wydzielonych środków,
- 092 — Rozrachunki bieżące,
- 093 — Rozrachunki z samodzielnymi oddziałami przedsiębiorstwa.

Rozdział IX — Fundusze specjalnego przeznaczenia.

- 101 — Rozliczenie amortyzacji,
- 104 — Fundusze celowe,
- 106 — Inne fundusze.

Rozdział X — Rozliczenia międzyokresowe.

- 111 — Nakłady przyszłych okresów,
- 112 — Rezerwa na wydatki przyszłych okresów,
- 113 — Dochody przyszłych okresów.

Rozdział XI — Materiały.

- 121 — Rozliczenie faktur i materiałów,
- 123 — Materiały podstawowe,
- 124 — Artykuły spożywcze w zakładach żywienia zbiorowego,
- 125 — Materiały pomocnicze,
- 126 — Paliwo,
- 127 — Części zapasowe maszyn i urządzeń,
- 128 — Przedmioty nietrwałe,
- 129 — Zużycie przedmiotów nietrwałych,
- 131 — Materiały w przerobie,
- 132 — Opakowania,
- 133 — Pasze,
- 134 — Odchylenia od cen ewidencyjnych artykułów spożywczych,
- 135 — Odpadki,
- 138 — Inwentarz żywy.

Rozdział XII — Płace.

- 141 — Płace podstawowe i dodatkowe.

Rozdział XIII — Produkcja.

- 151 — Produkcja podstawowa,
- 152 — Półfabrykaty,
- 153 — Produkcja pomocnicza,
- 154 — Koszty bezpieczeństwa i higieny pracy,
- 155 — Remonty bieżące,
- 156 — Produkcja rolna,
- 158 — Koszty wydziałowe,
- 159 — Koszty ogólnozakładowe,
- 161 — Braki,
- 162 — Przestoje,
- 165 — Rozliczenie wykonanej produkcji przemysłowej,
- 166 — Rozliczenie wykonanej produkcji rolnej,
- 167 — Gospodarka działów pomocniczych.

Rozdział XIV — Towary.

- 171 — Rozliczenie faktur i towarów,
- 174 — Towary w hurtowniach,
- 175 — Towary w punktach skupu,
- 176 — Wyroby gotowe w zakładach przemysłowych i rolnych,
- 177 — Odchylenia od kosztów planowych wyrobów gotowych,
- 178 — Towary w składach sezonowych,
- 179 — Towary w punktach sprzedaży detalicznej,
- 182 — Odchylenia od cen ewidencyjnych towarów,
- 184 — Rezerwa na podatek obrotowy,
- 185 — Koszty obciążające zapasy towarów,
- 187 — Towary na przechowaniu u odbiorców,
- 189 — Towary wysłane.

Rozdział XV — Koszty handlowe.

- 191 — Odsetki,
- 192 — Eksploatacja opakowań,
- 193 — Koszty punktów skupu,
- 194 — Koszty składów sezonowych,
- 196 — Koszty hurtowni,
- 197 — Koszty punktów sprzedaży detalicznej,
- 198 — Koszty zakładów żywienia zbiorowego,
- 199 — Koszty zarządu.

Rozdział XVI — Sprzedaż i przerzuty.

- 201 — Sprzedaż detaliczna towarów,
- 202 — Sprzedaż drobnohurtowa towarów,
- 203 — Sprzedaż hurtowa towarów i wyrobów,
- 204 — Sprzedaż usług,
- 206 — Przerzuty,
- 208 — Koszty zbytu,
- 209 — Podatek obrotowy i od operacji nietowarowych.

Rozdział XVII — Straty i zyski.

- 212 — Prowizje wewnętrzne,
- 213 — Prowizje zewnętrzne,
- 214 — Straty i zyski za rok bieżący,
- 215 — Podatek dochodowy,
- 216 — Przelewy z zysku na fundusze celowe i inne cele,
- 217 — Straty i zyski z lat ubiegłych.

Załącznik Nr 2 do zarządzenia Ministra Finansów z dnia 12 lipca 1952 r. (poz. 1152).

OGÓLNE ZASADY FUNKCJONOWANIA KONT RAMOWEGO PLANU KONT DLA ŚREDNICH I DUŻYCH SPÓŁDZIELCZYCH PRZEDSIĘBIORSTW PRZEMYSŁOWYCH, HANDLOWYCH I USŁUGOWYCH

Rozdział I — Środki trwałe.

Rozdział I obejmuje następujące konta:

- 001 — Środki trwałe,

- 002 — Inwestycje w dzierżawionych środkach trwałych,
- 003 — Umorzenie środków trwałych,
- 004 — Likwidacja środków trwałych.

Konta rozdziału I służą do księgowego ujęcia środków trwałych, stanowiących własność spółdzielni.

01 — Środki trwałe.

Konto 001 służy do ujęcia środków trwałych w ich wartości inwentarzowej. W bilansie wykazuje się środki trwałe w wartości netto, tzn. po potrąceniu umorzenia środków trwałych (księgowanego na koncie 003).

O zakwalifikowaniu poszczególnych przedmiotów majątkowych do środków trwałych decydują kryteria ustalone w obowiązujących przepisach.

Zwiększenie wartości środków trwałych może nastąpić w wyniku:

- 1) oddania do użytkowania własnych inwestycji zakończonych,
- 2) nieodpłatnego przejęcia obcych inwestycji we własnych środkach trwałych (wyzierżawionych),
- 3) nieodpłatnego przejęcia środków trwałych od innych przedsiębiorstw lub instytucji,
- 4) ujawnienia środków trwałych przy inwentaryzacji,
- 5) przeszacowania środków trwałych na zarządzenie władz,
- 6) przekwalifikowania przedmiotów nietrwałych na środki trwałe,
- 7) wniesienia środków trwałych jako udziału przez członków spółdzielni.

W przypadkach wymienionych w pkt 2—6 przyrostem wartości obciąża się konto 001 na dobro konta „Zmiany funduszu zasobowego” (034), w przypadku zaś wymienionym w pkt 7 — na dobro konta „Fundusz udziałowy” (031).

W przypadku wymienionym w pkt 1 wartość zakończonej inwestycji przenosi się z konta 011 „Inwestycje rozpoczęte” na konto 001 „Środki trwałe”. W przypadkach wymienionych w pkt 2—7 zwiększeniu wartości środków trwałych towarzyszy zwiększenie umorzenia, które księgowane jest Wn 034 „Zmiany funduszu zasobowego” lub Wn 031 „Fundusz udziałowy” (pkt 7), Ma 003 „Umorzenie środków trwałych”.

Ponadto zwiększenie wartości środków trwałych może nastąpić w wyniku odpłatnego ich nabycia (w przypadku gdy nabycie to nie stanowi zakupu inwestycyjnego). W tym przypadku obciążenie konta 001 następuje w zasadzie na dobro konta 038 „Zobowiązania długoterminowe z tytułu środków trwałych”.

Zmniejszenie wartości środków trwałych może nastąpić na skutek:

- 1) nieodpłatnego przekazania środków trwałych,
- 2) sprzedaży środków trwałych,
- 3) przeszacowania środków trwałych na zarządzenie władz,
- 4) przekwalifikowania środków trwałych na przedmioty nietrwałe,
- 5) likwidacji zużytych lub zniszczonych środków trwałych.

W przypadkach wymienionych w pkt 1, 3 i 4 zmniejszenie wartości inwentarzowych (Ma 001) oraz zmniejszenie umorzeń (Wn 003) księgowane jest w korespondencji z kontem 034 „Zmiany funduszu zasobowego”.

W razie przeznaczania do likwidacji lub w przypadku sprzedaży środka trwałego przenosi się jego wartość inwentarzową (z konta 001) i umorzenie (z konta 003) na konto 004 „Likwidacja środków trwałych”.

002 — Inwestycje w dzierżawionych środkach trwałych.

Konto 002 służy do księgowania zarówno wartości inwentarzowej jak i umorzenia inwestycji dokonanych w dzierżawionych obcych środkach trwałych.

Wartością zakończonej inwestycji w dzierżawionych obcych środkach trwałych obciąża się konto 002 w korespondencji z kontem 011 „Inwestycje rozpoczęte”.

Umorzenie inwestycji w obcych środkach trwałych księguje się bezpośrednio na dobro konta 002 w korespondencji z kontem 034 „Zmiany funduszu zasobowego”.

Po upływie terminu dzierżawy inwestycje wraz z umorzeniem przejmują wydzierżawiający, przy czym odpowiednie zapisy przeprowadza się analogicznie do nieodpłatnego przekazania środków trwałych.

003 — Umorzenie środków trwałych.

Na dobro konta 003 księguje się umorzenie środków trwałych w korespondencji z kontem 034 „Zmiany funduszu zasobowego”.

W ciężar konta 003 księgowana jest wartość zakończonych remontów kapitalnych do wysokości umorzeń remontowanych obiektów (Ma 034) oraz zmniejszenie wartości umorzeń związane ze zmniejszeniem wartości inwentarzowej środków trwałych. Saldo konta 003 uwidacznia się poza bilansem (patrz uwagi do konta 001).

004 — Likwidacja środków trwałych.

Konto 004 ujmuje księgowo przebieg likwidacji środków trwałych. Przeznaczenie środka trwałego do likwidacji powoduje przeniesienie jego wartości inwentarzowej z konta 001, a umorzenia z konta 003 na konto 004.

W ciężar konta 004 księguje się koszty poniesione w związku z likwidacją, na dobro zaś — środki uzyskane z likwidacji. Ostateczny wynik likwidacji wpływa na zmniejszenie lub zwiększenie funduszu zasobowego i księgowany jest na koncie 034.

Środki uzyskane z likwidacji środków trwałych mogą być ewentualnie przeznaczone na cele specjalne, o ile będzie to przewidziane w przepisach prawnych.

Rozdział Ia — Środki wyłączone.

Rozdział Ia zawiera następujące konta:

- 005 — Udziały w innych przedsiębiorstwach,
 - 006 — Papiery wartościowe,
 - 007 — Długoterminowe należności z tytułu środków trwałych,
 - 009 — Wpłaty na W. S. F. I.
- Konta rozdziału Ia są przeznaczone do ujęcia środków wyłączonych z obrotu.

005 — Udziały w innych przedsiębiorstwach spółdzielczych.

Na koncie 005 prowadzi się ewidencję udziałów spółdzielni w innych spółdzielniach bądź związkach spółdzielni.

W ciężar konta 005 w korespondencji z kontem 043 „Rachunek rozliczeniowy” księguje się wpłaty spółdzielni na udziały. Uznaje się konto 005 za udziały wycofane z innych przedsiębiorstw w ciężar konta 043.

006 — Papiery wartościowe.

Konto 006 przeznaczone jest do ewidencji papierów wartościowych posiadanych przez spółdzielnię (np. PPOK). Umorzenie papierów wartościowych przez ich wylosowanie powoduje uznanie konta 006 za wartość nominalną papierów oraz konta 214 „Straty i zyski za rok bieżący” za ewentualną premię oraz obciążenie odpowiedniego konta rozdziału IV za otrzymaną gotówkę.

007 — Długoterminowe należności z tytułu środków trwałych.

W ciężar konta 007 księguje się w korespondencji z kontem 004 „Likwidacja środków trwałych” należność

ci za sprzedane zgodnie z obowiązującymi przepisami środki trwałe. Wpłaty należności przez nabywców środków trwałych księguje się na dobro konta 007 w korespondencji z odpowiednim kontem rozdziałów II i IV.

009 — Wpłaty na W. S. F. I.

Konto 009 wykazuje należności z tytułu wpłat spółdzielni do centrali na Wyrównawczy Spółdzielczy Fundusz Inwestycyjny. W związku z zaprzestaniem dokonywania wpłat na W. S. F. I. konto 009 poza saldem z bilansu otwarcia może przyjmować jedynie zapisy kredytowe za zwroty sum z W. S. F. I.

Rozdział II — Inwestycje i remonty kapitalne.

Konta rozdziału II służą do ujęcia wszystkich operacji związanych z inwestycjami i remontami kapitalnymi, jeżeli nie zostały one objęte odrębną księgowością inwestycyjną.

W rozdziale II występują następujące konta:

- 011 — Inwestycje rozpoczęte,
- 012 — Materiały na inwestycje,
- 013 — Zaliczki na inwestycje,
- 015 — Remonty kapitalne,
- 016 — Nie sfinansowane zakończone inwestycje i remonty kapitalne,
- 020 — Rachunki bankowe środków na inwestycje i remonty kapitalne,
- 022 — Kredyty z funduszu inwestycyjnego,
- 024 — Fundusze na inwestycje i remonty kapitalne,
- 026 — Kredyty na inwestycje i remonty kapitalne,
- 028 — Dostawcy w zakresie inwestycji i remontów kapitalnych.

011 — inwestycje rozpoczęte.

Konto 011 zbiera wszystkie nakłady dotyczące inwestycji rozpoczętych. W ciężar konta 011 księguje się:

- 1) przy zakupach inwestycyjnych — faktury dostawców inwestycji (Ma 028),
- 2) przy wykonywaniu inwestycji systemem zleconym — faktury wykonawców inwestycji (Ma 028),
- 3) przy wykonywaniu inwestycji systemem gospodarczym:
 - a) zużycie materiałów zakupionych ze środków na inwestycje (Ma 012),
 - b) zużycie materiałów zakupionych ze środków eksploatacyjnych (Ma konta rozdziału XI),
 - c) płace i świadczenia wydzielonej brygady robotniczej (Ma 141),
 - d) ubezpieczenia społeczne (Ma 082),
 - e) usługi obce (Ma 028),
 - f) usługi wydziałów wytwórczych (Ma konta rozdziału XVI),
 - g) różne wydatki związane z inwestycjami (Ma 041).

Koszty inwestycji zakończonych podlegają przeniesieniu z konta 011 na konto 001 „Środki trwałe”. Zapisowi temu towarzyszy równoczesne księgowanie Wn konto 016, Ma 034.

012 — Materiały na inwestycje.

Na koncie 012 prowadzi się księgową ewidencję materiałów zakupionych, zgodnie z obowiązującymi przepisami, ze środków na inwestycje. Materiały te powinny być przechowywane odrębnie od materiałów zakupionych ze środków eksploatacyjnych.

Przychód tych materiałów księgowany jest w ciężar konta 012 w korespondencji z kontem 028 „Dostawcy w zakresie inwestycji i remontów kapitalnych”.

Wartość materiałów zużytych na cele inwestycyjne przenosi się na konto 011 „Inwestycje rozpoczęte”.

013 — Zaliczki na inwestycje.

W ciężar konta 013 księgowane są kwoty zaliczek wypłaconych wykonawcom inwestycji na podstawie obowiązujących przepisów (Ma 020, 022, 026).

Rozliczone zaliczki przenosi się na konto 028 „Dostawcy w zakresie inwestycji i remontów kapitalnych”.

015 — Remonty kapitalne.

W ciężar konta 015 księguje się nakłady na remonty kapitalne.

Zapis przeciwstawny dokonywany jest:

- 1) przy zleconym systemie wykonywania remontów kapitalnych na koncie 028 „Dostawcy w zakresie inwestycji i remontów kapitalnych”,
- 2) przy wykonywaniu systemem gospodarczym na kontach:
 - a) 141 „Płace i świadczenia”,
 - b) 082 „Rozrachunki z tytułu ubezpieczeń społecznych”,
 - c) 028 „Dostawcy w zakresie inwestycji i remontów kapitalnych”,
 - d) rozdziału XI „Materiały”,
 - e) 041 „Kasa”.

Po zatwierdzeniu bilansu wartość zakończonych remontów kapitalnych spisuje się w ciężar konta 016 „Nie sfinansowane zakończone inwestycje i remonty kapitalne”. Jednocześnie księguje się wartość remontu kapitalnego do wysokości dotychczasowego umorzenia remontowanego środka trwałego: Wn 003 „Umorzenie środków trwałych”, Ma 034 „Zmiany funduszu zasobowego”.

016 — Nie sfinansowane zakończone inwestycje i remonty kapitalne.

W ciężar konta 016 księguje się w korespondencji z kontem 015 wartość zakończonych remontów kapitalnych (po zatwierdzeniu bilansu) oraz w korespondencji z kontem 034 wartość zakończonych inwestycji, których koszty przeniesiono z konta 011 na konto 001 „Środki trwałe”.

Uznaje się konto 016 w ciężar konta 024 „Fundusze na inwestycje i remonty kapitalne” za inwestycje i remonty kapitalne sfinansowane z własnych środków spółdzielni, a w ciężar konta 022 — za umorzenie kredytów z funduszu inwestycyjnego zużytego na finansowanie inwestycji spółdzielni.

Saldo konta 016 oznacza zakończone inwestycje i remonty kapitalne nie sfinansowane właściwymi środkami.

020 — Rachunki bankowe środków na inwestycje i remonty kapitalne.

Konto 020 służy do ujęcia operacji przeprowadzanych na rachunku bankowym, gromadzącym środki na inwestycje, oraz na rachunku bankowym środków przeznaczonych na finansowanie remontów kapitalnych. Powyższe rachunki bankowe mogą być otwierane tylko w przypadku, kiedy obowiązujące przepisy na to zezwalają.

W ciężar konta 020 księguje się przelewy dokonywane na te rachunki z rachunku rozliczeniowego (043) lub z innych rachunków bankowych (045).

Przelewom tym towarzyszy księgowanie na stronie Wn odpowiednich kont rozdziału IX „Fundusze specjalnego przeznaczenia” konta 034 „Zmiany funduszu zasobowego” lub konta 217 „Straty i zyski z lat ubiegłych”, a na stronie Ma konta 024 „Fundusze na inwestycje i remonty kapitalne”.

Na dobro konta 020 księguje się wypłaty, dokonywane z rachunków bankowych środków na inwestycje i remonty kapitalne, w ciężar kont 013, 022, 026, 028, 043.

022 — Kredyty z funduszu inwestycyjnego.

Konto przeznaczone jest do ujęcia kredytów otrzymywanych przez spółdzielnie od centrali (związku) z funduszu inwestycyjnego. Konto 022 uznaje się w ciężar konta 020 za otrzymane kredyty. Obciążenie konta 022 następuje na dobro konta 020 za spłaty kredytu bądź na dobro konta 016 — za jego umorzenie.

024 — Fundusze na inwestycje i remonty kapitalne.

Tworzenie funduszy na inwestycje i remonty kapitalne regulowane jest odrębnymi przepisami.

Jednocześnie z przelaniem środków z konta 043 „Rachunek rozliczeniowy” lub z konta 045 „Inne rachunki bankowe” na konto 020 „Rachunki bankowe środków na inwestycje i remonty kapitalne” przeprowadza się księgowanie: Wn konta rozdziału IX, 034 lub 217, Ma 024.

026 — Kredyty bankowe na inwestycje i remonty kapitalne.

Na koncie 026 księguje się kredyty bankowe na inwestycje i remonty kapitalne, udzielane w zasadzie w tych przypadkach, kiedy wykonanie inwestycji lub remontów kapitalnych wyprzedza akumulację środków, przeznaczonych na ich sfinansowanie.

Na dobro konta 026 księguje się sumy uzyskanych kredytów w zasadzie w korespondencji z kontem 020; jeżeli przepisy bankowe pozwolą na bezpośrednie wypłaty z konta 026, to wówczas konto to może korespondować ze stroną Wn kont 013, 028 lub 043.

Spłata kredytu księguje się w ciężar konta 026 na dobro konta 020.

028 — Dostawcy w zakresie inwestycji i remontów kapitalnych.

Na dobro konta 028 księguje się faktury dostawców za dostawy i usługi, dotyczące inwestycji i remontów kapitalnych w korespondencji z kontami 011, 012, 015.

W ciężar konta 028 księguje się zapłatę faktur (Ma 020, 026) oraz rozliczone zaliczki na inwestycje (Ma 013).

Rozdział III — Fundusze własne.

Rozdział III obejmuje następujące konta:

- 031 — Fundusz udziałowy,
- 032 — Fundusz zasobowy,
- 034 — Zmiany funduszu zasobowego.

031 — Fundusz udziałowy.

Konto 031 przeznaczone jest do księgowego ujęcia funduszu udziałowego spółdzielni. Kwotą udziałów wypowiedzianych przez członków spółdzielni obciąża się konto 031 w korespondencji z kontem 074 „Inne należności i zobowiązania”.

Konto 031 może być również obciążone, na podstawie uchwały walnego zgromadzenia członków, za stratę bilansową przewyższającą fundusz zasobowy.

032 — Fundusz zasobowy.

Na koncie 032 ewidencjonuje się fundusz zasobowy spółdzielni. Wszelkie zmiany funduszu zasobowego z wy-

jątkiem zmian wynikających z podziału czystej nadwyżki lub pokrycia straty księguje się na koncie 034, którego saldo przenosi się raz w roku na konto 032.

034 — Zmiany funduszu zasobowego.

Konto 034 przeznaczone jest do rejestracji wszelkich zmian w stanie funduszu zasobowego.

Na dobro konta 034 księguje się bieżąco następujące operacje powodujące zwiększenie funduszu zasobowego:

- 1) przejęcie nieodpłatnie środków trwałych (Wn 001),
- 2) zwiększenie wartości środków trwałych na skutek przeszacowania (Wn 001),
- 3) ujawnienie środków trwałych przy inwentaryzacji (Wn 001),
- 4) przekazanie wartości umorzenia środków trwałych oddanych nieodpłatnie (Wn 003),
- 5) przeniesienie nadwyżki uzyskanej przy likwidacji środków trwałych (Wn 004),
- 6) zwiększenie wartości środków obrotowych na skutek urzędowej zmiany cen (Wn konta rozdziałów XI i XIV),
- 7) zakończone inwestycje (Wn 016),
- 8) dotację otrzymaną z funduszu wyrównawczego (Wn 043).

W ciężar konta 034 księguje się bieżąco następujące operacje, powodujące zmniejszenie funduszu zasobowego:

- 1) przekazanie nieodpłatnie środków trwałych (Ma 001),
- 2) zmniejszenie wartości środków trwałych na skutek przeszacowania (Ma 001),
- 3) umorzenie środków trwałych (Ma 003),
- 4) przejęcie umorzenia środków trwałych otrzymanych nieodpłatnie (Ma 003),
- 5) umorzenie inwestycji w dzierżawionych środkach trwałych (Ma 002),
- 6) przeniesienie straty na likwidacji środków trwałych (Ma 004),
- 7) zmniejszenie wartości środków obrotowych na skutek urzędowej zmiany cen (Ma konta rozdziału XI lub XIV).

Po zatwierdzeniu bilansu na dobro konta 034 księguje się w księgach roku sprawozdawczego wartość zakończonych remontów kapitalnych (Wn 003). Roczne saldo konta 034 przenosi się w księgach roku następnego, po zatwierdzeniu bilansu za rok sprawozdawczy, na konto 032.

Rozdział IIIa — Zobowiązania długoterminowe.

W rozdziale IIIa występuje konto 038 „Zobowiązania długoterminowe z tytułu środków trwałych”. Konto 038 przeznaczone jest do ujęcia zobowiązań długoterminowych z tytułu nabytych odpłatnie środków trwałych. Uznaje się je w ciężar konta 001 za cenę zakupu środka trwałego. Konto 038 obciąża się za spłatę zobowiązań.

Rozdział IV — Środki pieniężne.

Rozdział IV przeznaczony jest do ewidencji środków pieniężnych znajdujących się:

- 1) w kasie,
- 2) w bankach,
- 3) w drodze.

Rozdział IV obejmuje następujące konta:

- 041 — Kasa,
- 042 — Czeki obce,
- 043 — Rachunek rozliczeniowy,
- 044 — Akredytywy,
- 045 — Inne rachunki bankowe,
- 046 — Środki pieniężne w drodze,
- 047 — Czeki limitowane.

041 — Kasa.

Konto 041 służy do ewidencji gotówkowych obrotów kasowych stosownie do obowiązujących przepisów prawnych.

042 — Czeki obce.

Konto 042 przeznaczone jest do księgowej ewidencji czeków obcych.

W ciężar tego konta księguje się otrzymane czeki obce w korespondencji z odpowiednimi kontami rozrachunków (rozdziałów VI i VIII), lub kontami sprzedaży (rozdziału XVI).

Na dobro konta 042 księguje się realizację czeków w korespondencji z odpowiednim kontem bankowym bądź z kontem 041.

043 — Rachunek rozliczeniowy.

Konto 043 służy do księgowania operacji dokonywanych na rachunku rozliczeniowym w banku obsługującym działalność eksploatacyjną przedsiębiorstwa.

W ciężar tego konta księguje się wpływy na rachunek rozliczeniowy, a mianowicie inkaso należności z tytułu sprzedaży w korespondencji z kontami rozdziału VI „Rozrachunki”, wpłaty w korespondencji z kontem 041 „Kasa”, bądź 046 „Środki pieniężne w drodze”, uzyskane kredyty bankowe — w korespondencji z odpowiednimi kontami rozdziału V „Kredyty bankowe” itd.

Na dobro konta 043 księguje się wypłaty z rachunku rozliczeniowego, a mianowicie zapłatę faktur dostawców za materiały i towary w korespondencji z kontami rozrachunków z dostawcami, uzupełnienie pogotowia kasowego — w korespondencji z kontem 041, spłatę kredytów bankowych — w korespondencji z kontami rozdziału V itd.

Księgowania na tym koncie dokonywane są wyłącznie na podstawie dokumentów bankowych (z wyjątkiem czeków kasowych).

044 — Akredytywy.

Konto 044 przeznaczone jest do księgowania operacji bankowych związanych z akredytywami otwieranymi na podstawie umów z dostawcami.

W ciężar tego konta księguje się sumy otwartych akredytyw w korespondencji z kontem 043 „Rachunek rozliczeniowy” bądź z odpowiednim kontem rozdziału V „Kredyty bankowe”, na dobro zaś — dokonane wypłaty z akredytyw w korespondencji z kontem 121 „Rozliczenie faktur i materiałów”, 171 „Rozliczenie faktur i towarów” lub 066 „Dostawcy za faktury pozainkasowe”.

Księgowania na koncie 044 dokonywane są na podstawie dowodów bankowych.

045 — Inne rachunki bankowe.

Konto 045 służy do księgowania operacji na rachunkach bankowych. Mogą tu wystąpić rachunki bankowe funduszy specjalnego przeznaczenia, rachunek czekowo-przelewowy w PKO, rachunek kaucji itp., z wyjątkiem rachunków bankowych środków na inwestycje i remonty kapitalne, ujętych na koncie 020. Ewidencję obrotów na poszczególnych rachunkach prowadzi się w kartotece analitycznej.

046 — Środki pieniężne w drodze.

W ciężar konta 046 księguje się wpłaty na rachunki bankowe w tych przypadkach, gdy księgowość jest w po-

siadaniu dowodu stwierdzającego dokonanie przelewu, przekazu lub wpłaty, nie otrzymała natomiast jeszcze od właściwego banku odpowiedniego uznania.

Kontami przeciwnymi dla tych zapisów mogą być inne konta bankowe, konta rozrachunków wewnętrznych, konto „Kasa” itd. Z chwilą otrzymania odpowiedniego potwierdzenia kwotę przelewu przenosi się z konta 046 w ciężar właściwego konta bankowego. W zależności od przyjętej techniki zapisów księgowanie na koncie 046 odbywa się bądź bieżąco, bądź tylko w końcu okresu sprawozdawczego.

047 — Czeki limitowane.

Konto to obciąża się w zasadzie w korespondencji z kontem 043 „Rachunek rozliczeniowy” za otrzymane z banku książeczki czeków. Obciążenie następuje w wysokości limitu ustalonego przez bank dla każdej wydanej książeczki.

Czeki wystawione księguje się na dobro konta 047 i w ciężar odpowiednich kont rozdziałów VI, XIII, XV oraz kont 121 i 171.

Rozdział V — Kredyty bankowe.

Rozdział V przeznaczony jest do ujęcia obrotowych kredytów bankowych. Kredyty na remonty kapitalne i inwestycje objęte są rozdziałem II.

Kredyty obrotowe księgowane są na podstawie awizów bankowych, w zależności od rodzaju, na jednym z następujących kont:

- 051 — Kredyty normatywne,
- 052 — Kredyty ponadnormatywne,
- 053 — Kredyty inkasowe,
- 054 — Inne kredyty,
- 057 — Kredyty przeterminowane.

051 — Kredyty normatywne.

Na koncie 051 księguje się kredyty normatywne udzielane w przypadkach i na warunkach przewidzianych obowiązującymi przepisami.

052 — Kredyty ponadnormatywne.

Konto 052 służy do ujęcia kredytów udzielanych na sfinansowanie ponadnormatywnych zapasów środków obrotowych normowanych (np. zapasów sezonowych). Dla każdej kategorii środków obrotowych, będącej przedmiotem kredytowania, prowadzone być powinno odrębne konto analityczne.

053 — Kredyty inkasowe.

Konto 053 służy do ujęcia kredytów udzielanych na poczet należności za dostawy i usługi na podstawie dokumentów złożonych do inkasa.

Układ analityki do konta 053 powinien być zgodny z odpowiednimi instrukcjami bankowymi.

054 — Inne kredyty.

Konto to przeznaczone jest do księgowania innych kredytów obrotowych, z których korzysta spółdzielnia na przejściowe potrzeby przedsiębiorstwa, na środki nie normowane. Szczegółowa ewidencja kredytów księgowanych na koncie 054 prowadzona być powinna w analityce zgodnie z wymaganiami odpowiednich instrukcji bankowych.

Konta 051, 052, 053 i 054 uznaje się za udzielone kredyty w zasadzie w ciężar konta 043 „Rachunek rozliczeniowy”, a obciąża się przy spłacie kredytów na dobro konta 043, w przypadku zaś niespłacenia kredytu w terminie — na dobro konta 057.

057 — Kredyty przeterminowane.

Konto 057 uznaje się w zasadzie w ciężar kont 051—054 za kredyty nie spłacone w terminie.

Rozdział VI — Rozrachunki.

Rozdział VI przeznaczony jest do ujęcia wszelkich rozrachunków, z wyjątkiem rozrachunków objętych rozdziałami II, VII, VIII.

W rozdziale tym występują konta:

- 061 — Należności w inkasie bankowym,
- 062 — Odbiorcy za faktury pozainkasowe,
- 063 — Odbiorcy za faktury nie zapłacone w terminie,
- 065 — Dostawcy za faktury inkasowe,
- 066 — Dostawcy za faktury pozainkasowe,
- 067 — Dostawcy za faktury nie zapłacone w terminie,
- 068 — Dostawy nie fakturowane,
- 069 — Dostawcy za zaliczki,
- 071 — Pracownicy za płace,
- 072 — Pracownicy za płace nie podjęte,
- 073 — Pracownicy za sumy do rozliczenia,
- 074 — Inne należności i zobowiązania,
- 075 — Roszczenia sporne,
- 076 — Roszczenia z tytułu mank, ubytków i strat,
- 077 — Odchylenia od cen ewidencyjnych mank i ubytków,
- 078 — Manka, ubytki i straty nie zawinione,
- 079 — Rozrachunki z tytułu kaucji.

061 — Należności w inkasie bankowym.

Konto 061 obciąża się za należności, wynikające z dokumentów złożonych do inkasa bankowego, uznając:

- 1) odpowiednie konto rozdziału XVI „Sprzedaż i przetrzuty” za sprzedaż towarów, wyrobów lub usług,
- 2) konto 132 „Opakowania” za sprzedaż opakowania,
- 3) konto 074 „Inne należności i zobowiązania” za wyłożone za odbiorców koszty.

Faktury nie zapłacone w terminie przenosi się z konta 061 na konto 063 „Odbiorcy za faktury nie zapłacone w terminie”.

Po otrzymaniu awizu bankowego o wpływie należności uznaje się konto 061 w ciężar konta 043 „Rachunek rozliczeniowy”. Odmowa akceptu faktury przez odbiorcę i przyjęcie reklamacji przez dostawcę powoduje storno sprzedaży w korespondencji z kontem 061.

Konto 061 nie może wykazywać salda Ma.

062 — Odbiorcy za faktury pozainkasowe.

Konto 062 służy do księgowania rozrachunków z odbiorcami z tytułu faktur nie przyjmowanych przez bank do inkasa.

Obciążenie konta 062 następuje analogicznie do konta 061 „Należności w inkasie bankowym” w korespondencji z kontami rozdziału XVI, 132 „Opakowania” i 074 „Inne należności i zobowiązania”. Konto 062 uznaje się za wpływy należności od odbiorców w korespondencji z odpowiednim kontem rozdziału IV.

Konto 062 nie może wykazywać salda Ma.

063 — Odbiorcy za faktury nie zapłacone w terminie.

Na konto 063 przenosi się z konta 061 „Należności w inkasie bankowym” faktury nie zapłacone w terminie przez odbiorców.

Odmowa akceptu faktury przez odbiorcę i nieuznanie reklamacji przez dostawcę powoduje przeniesienie należności z konta 063, po oddaniu sprawy do arbitrażu lub sądu, na konto 075 „Roszczenia sporne”.

Konto 063 nie może wykazywać salda Ma.

065 — Dostawcy za faktury inkasowe.

Na dobro konta 065 księguje się wszystkie regulowane w trybie inkasa bankowego faktury dostawców, o ile nie zostały one zareklamowane skutecznie w trybie ustalonym w przepisach o inkasie bankowym.

Konto 065 uznaje się:

- 1) za faktury na dostawy towarowe lub materiałowe — w korespondencji z kontem: 171 „Rozliczenie faktur i towarów” lub kontem 121 „Rozliczenie faktur i materiałów”,
- 2) za faktury usługowe w korespondencji z odpowiednimi kontami kosztów handlowych (rozdział XV), produkcji (rozdział XIII) lub zbytu (208).

Zapłatę faktur w terminie księguje się w ciężar konta 065 w korespondencji z kontem 043 „Rachunek rozliczeniowy”, przenosząc jednocześnie w ciężar konta 065 z konta 069 sumy ewentualnie wypłaconych dostawcom zaliczek.

Faktury akceptowane, lecz nie zapłacone w terminie, przenosi się z konta 065 na dobro konta 067.

Konto 065 nie może wykazać salda Wn.

066 — Dostawcy za faktury pozainkasowe.

Konto 066 służy do księgowania rozrachunków z dostawcami za faktury nie regulowane w trybie inkasa bankowego.

Konto 066 nie może wykazywać salda Wn.

067 — Dostawcy za faktury nie zapłacone w terminie.

Na dobro konta 067 w korespondencji z kontem 065 księguje się faktury dostawców akceptowane, lecz nie zapłacone w terminie ich płatności z powodu braku środków na rachunku rozliczeniowym.

Konto 067 obciąża się w momencie zapłaty w korespondencji z kontem 043 „Rachunek rozliczeniowy”.

Konto 067 nie może wykazywać salda Wn.

068 — Dostawy nie fakturowane.

Konto 068 służy do ujęcia zobowiązań za przyjęte towary, materiały lub usługi, na które nie otrzymano jeszcze faktury. Konto to uznaje się wartością przyjętej dostawy w korespondencji z kontem 171 „Rozliczenie faktur i towarów” lub 121 „Rozliczenie faktur i materiałów” bądź wartością przyjętych usług w korespondencji z kontami kosztów handlowych, produkcji lub zbytu. Po otrzymaniu faktury zapisy dokonane w korespondencji z kontami 121 lub 171 podlegają wystornowaniu, natomiast zapisy dokonane w korespondencji z kontami kosztów (rozdziały XIII, XV i XVI) podlegają przeniesieniu na właściwe konta dostawców (065, 066).

069 — Dostawcy za zaliczki.

Konto 069 służy do księgowania rozrachunków z dostawcami z tytułu wypłaconych im zaliczek w przypadkach, kiedy obowiązujące przepisy przewidują zaliczkowanie dostaw lub usług.

W ciężar konta 069 księguje się sumy wypłaconych zaliczek w korespondencji z kontem 043 „Rachunek rozliczeniowy”.

W momencie otrzymania faktury za zaliczkowaną dostawę wypłacone uprzednio zaliczki przenosi się z konta 069 w ciężar kont 065 lub 066, gdzie następuje ostateczne rozliczenie faktury.

Konto 069 nie może wykazywać salda Ma.

071 — Pracownicy za płace.

Konto 071 służy do księgowania rozrachunków z pracownikami z tytułu należności wynikających z umowy o pracę.

Konto to uznaje się za całkowitą należność brutto na podstawie list płacy w korespondencji z kontem 141 „Płace podstawowe i dodatkowe”, obciąża się zaś za wszelkie potrącenia, płace nie podjęte, pobrane zaliczki, wypłaty netto oraz odpłatne świadczenia przedsiębiorstw na rzecz pracowników.

072 — Pracownicy za płacenie podjęte.

Na koncie 072 wykazuje się należności pracowników z tytułu płac nie podjętych. Sumą ich uznaje się powyższe konto w korespondencji z kontem 071 „Pracownicy za płace”. Obciążenie konta 072 następuje przy wypłacie nie podjętej płacy w korespondencji z kontem 041 „Kasa”.

073 — Pracownicy za sumy do rozliczenia.

Na koncie 073 księguje się rozliczenia z pracownikami z tytułu wydatków dokonywanych przez nich w imieniu przedsiębiorstwa. Konto to obciąża się za sumy wypłacone pracownikom (bez względu na to, czy wypłata następuje przed, czy po dokonaniu przez pracownika wydatku) w korespondencji z kontem 041 lub 043.

Uznanie tego konta następuje za zaliczone wydatki w korespondencji z odpowiednimi kontami rozdziałów XI, XIII, XIV, XV i XVI.

074 — Inne należności i zobowiązania.

Konto 074 przeznaczone jest do księgowania należności i zobowiązań nie objętych innymi kontami rozdziału VI.

075 — Roszczenia sporne.

Konto 075 służy do ujęcia roszczeń, dochodzonych w trybie postępowania spornego (sądowego lub arbitrażowego).

O dalszym toku księgowania tych roszczeń decyduje wynik postępowania spornego. Sumy przysądzone na rzecz przedsiębiorstwa przenosi się na konto 074, roszczenia ostatecznie odrzucone — na konto 214 „Straty i zyski za rok bieżący” lub na odpowiednie konta kosztów, o ile chodzi o roszczenia z tytułu mank, ubytków i strat.

076 — Roszczenia z tytułu mank, ubytków i strat.

W ciężar konta 076 księguje się wartość mank, ubytków i strat. Manka i ubytki księguje się na koncie 076

zasadniczo w cenie ewidencyjnej zapasów, z tym że odchylenia od cen ewidencyjnych, księgowane na koncie 134 lub 182, przenosi się na specjalne konto 077 „Odchylenia od cen ewidencyjnych mank i ubytków”. Konto 076 uznaje się za:

- 1) manka i ubytki w granicach norm w ciężar odpowiednich kont kosztów rozdziału XIII lub XV,
- 2) manka, ubytki ponad normę i straty, co do których komisyjnie stwierdzono brak winy ze strony osób materialnie odpowiedzialnych, w ciężar konta 078 „Manka, ubytki i straty niezawinione”,
- 3) manka, ubytki ponad normę i straty zawinione:
 - a) w ciężar kont 041, 043 lub 071 — jeżeli osoba winna spłaca natychmiast roszczenia przedsiębiorstwa,
 - b) w ciężar konta 074 — jeżeli osoba winna zobowiązuje się do spłaty,
 - c) w ciężar konta 075 — jeżeli osoba, uznana przez przedsiębiorstwo za odpowiedzialną, nie uznaje swej winy i sprawa zostaje skierowana na drogę postępowania spornego.

077 — Odchylenia od cen ewidencyjnych mank i ubytków.

Na stronie Ma konta 077 rezerwuje się różnicę między ceną zakupu a ceną ewidencyjną towarów, przenoszonych z kont zapasowych na konto 076 „Roszczenia z tytułu mank, ubytków i strat”.

Ponadto na dobro tego konta księguje się w korespondencji z kontem 076 różnicę pomiędzy ostateczną wysokością roszczenia z tytułu mank, ubytków i strat według cen detalicznych lub ustalonych komisyjnie a dotychczasową wysokością roszczenia, zaksięgowaną na koncie 076.

Z chwilą efektywnego pokrycia należności z tego tytułu zarezerwowaną różnicę spisuje się z konta 077 na dobro konta 214 „Straty i zyski za rok bieżący”. W ciężar konta 077 księguje się ponadto w korespondencji z kontami 075 „Roszczenia sporne”, 076 „Roszczenia z tytułu mank, ubytków i strat” i 078 „Manka, ubytki i straty niezawinione” różnicę pomiędzy ceną zakupu a ceną ewidencyjną roszczeń w przypadku spisania mank na koszty lub na konto 214 „Straty i zyski za rok bieżący”.

078 — Manka, ubytki i straty nie zawinione.

Na koncie 078 ewidencjonuje się przeniesione z konta 076 nie zawinione manka, ubytki ponad normę i straty do czasu zatwierdzenia ich przez władze nadrzędne. Po zatwierdzeniu sumę mank, ubytków lub strat wyksięguje się w ciężar odpowiednich kont kosztów lub — jeżeli chodzi o straty spowodowane działaniem siły wyższej — w ciężar konta 214 „Straty i zyski za rok bieżący”.

079 — Rozrachunki z tytułu kaucji.

Konto 079 przeznaczone jest do księgowania rozrachunków z tytułu sum płaconych i otrzymanych jako kaucje.

W ciężar konta 079 księguje się w korespondencji z kontami rozdziału IV:

- 1) kaucje płacone,
- 2) zwrot kaucji otrzymanych.

Na dobro tego konta księguje się w korespondencji z kontami rozdziału IV:

- 1) kaucje otrzymane,
- 2) zwrot kaucji płaconych.

Rozdział VII — Rozrachunki publiczno-prawne.

*Rozdział VII przeznaczony jest do księgowania rozrachunków z tytułu podatków, danin, opłat, ubezpieczeń i innych zobowiązań publiczno-prawnych. Obejmuje on następujące konta:

- 081 — Rozrachunki z tytułu podatków, danin i opłat,
- 082 — Rozrachunki z tytułu ubezpieczeń społecznych,
- 084 — Rozrachunki z innych tytułów publiczno-prawnych.

081 — Rozrachunki z tytułu podatków, danin i opłat.

Konto 081 uznaje się sumą zobowiązań z tytułu podatków, danin i opłat w ciężar odpowiednich kont kosztów handlowych lub produkcji bądź sprzedaży wyrobów własnych i usług (podatek obrotowy i od operacji nieterminowych) oraz konta 071 (podatek od wynagrodzeń).

W ciężar tego konta księguje się przelewy na wyrównanie zobowiązań w korespondencji z kontem 043 „Rachunek rozliczeniowy”.

082 — Rozrachunki z tytułu ubezpieczeń społecznych.

Konto 082 uznaje się sumą zobowiązań z tytułu ubezpieczeń społecznych w korespondencji z odpowiednimi kontami rozdziałów I, II, X, XIII, XV, XVI i XVII.

Konto to obciąża się za dokonane przelewy w korespondencji z kontem 043 „Rachunek rozliczeniowy”.

084 — Rozrachunki z innych tytułów publiczno-prawnych.

Na koncie 084 księguje się wszystkie inne rozrachunki z tytułów publiczno-prawnych.

Rozdział VIII — Rozrachunki wewnętrzne.

Rozdział VIII przeznaczony jest do ujęcia rozrachunków ze spółdzielniami wchodzącymi w skład wspólnej organizacji gospodarczej (centrala, związek) oraz z działającymi na zasadach wewnętrznego rozrachunku gospodarczego oddziałami przedsiębiorstwa (spółdzielni).

Rozdział ten obejmuje następujące konta:

- 091 — Rozrachunki z tytułu wydzielonych środków,
- 092 — Rozrachunki bieżące,
- 093 — Rozrachunki z samodzielnymi oddziałami przedsiębiorstwa.

091 — Rozrachunki z tytułu wydzielonych środków.

Na koncie 091 księguje się w korespondencji z odpowiednimi kontami środków trwałych i obrotowych:

- 1) w jednostce nadrzędnej — wartość środków wydzielonych jednostce podległej,
- 2) w jednostce podległej prowadzącej samodzielną księgowość — wartość środków otrzymanych od jednostki nadrzędnej.

Konto 091 w jednostce podległej zastępuje konta funduszy własnych. W bilansie łącznym spółdzielni konto 091 nie występuje.

092 — Rozrachunki bieżące.

Konto 092 służy do ujęcia bieżących rozrachunków między jednostkami wchodzącymi w skład wspólnej organizacji gospodarczej (centrala, związek).

Należą tu rozrachunki z tytułu funduszu socjalnego, funduszu szkolenia kadr jak również z tytułu narzutu na utrzymanie jednostek administracyjnych oraz z tytułu dostaw towarowych i świadczonych usług, nie podlegających regulowaniu w trybie inkasa bankowego.

093 — Rozrachunki z samodzielnymi oddziałami przedsiębiorstwa.

Na koncie 093 księguje się rozrachunki między przedsiębiorstwem (spółdzielnią) a jego oddziałami pozostającymi na odrębnym bilansie, wynikające z wzajemnie świadczonych usług, przekazywanych materiałów itp.

Rozdział IX — Fundusze specjalnego przeznaczenia.

Rozdział IX zawiera konta funduszy specjalnych, tworzonych przez przedsiębiorstwo (spółdzielnię) zgodnie z zatwierdzonymi planami finansowymi.

W rozdziale tym zgrupowane są następujące konta:

- 101 — Rozliczenie amortyzacji,
- 104 — Fundusze celowe,
- 106 — Inne fundusze.

101 — Rozliczenie amortyzacji.

Konto 101 przeznaczone jest do ujęcia rozliczenia amortyzacji. Sumą amortyzacji środków trwałych lub inwestycji w dzierzawionych środkach trwałych uznaje się konto 101 w ciężar odpowiednich kont kosztów handlowych lub produkcji.

Powyższy zapis następuje równoległe do księgowania: Wn 034 „Zmiany funduszu zasobowego”, Ma 003 „Umorzenie środków trwałych” lub Ma 002 „Inwestycje w dzierzawionych środkach trwałych”.

Konto 101 obciąża się za fundusz amortyzacyjny przeznaczony na inwestycje i remonty kapitalne — na dobro konta 024 „Fundusze na inwestycje i remonty kapitalne”.

Zapisowi temu towarzyszy uznanie konta 043 w ciężar konta 020 za przelane kwoty funduszu amortyzacyjnego.

Do bilansu konto 101 wchodzi dwiema pozycjami: sumą wskazującą wysokość dokonanych przelewów i sumą wygospodarowanego funduszu amortyzacyjnego.

104 — Fundusze celowe.

Na koncie 104 ewidencjonuje się fundusze celowe występujące w spółdzielni (fundusz socjalny, szkolenia kadr itp.). Konto 104 uznaje się w korespondencji z kontem 045 za dotacje otrzymane z funduszu centralnego. Obciąża się konto 104 za wydatki pokrywane z funduszy celowych.

W jednostkach nadrzędnych (związkach, centralach) konto 104 służy do ewidencji scentralizowanych funduszy celowych.

Urządzenia analityczne do konta 104 powinny zapewnić szczegółową ewidencję każdego funduszu celowego.

106 — Inne fundusze.

Konto 106 służy do ujęcia funduszy tworzonych w oparciu o obowiązujące przepisy, a nie objętych innymi kontami tego rozdziału.

Rozdział X. — Rozliczenia międzyokresowe.

Rozdział X zawiera następujące konta:

- 111 — Nakłady przyszłych okresów,
- 112 — Rezerwa na wydatki przyszłych okresów,
- 113 — Dochody przyszłych okresów.

Na kontach 111 i 112 rozlicza się wydatki zarachowywane w ciężar właściwych kont kosztów w różnych okresach sprawozdawczych, konto 113 służy do międzyokresowego rozliczenia dochodów.

111 — Nakłady przyszłych okresów.

Na koncie 111 księguje się:

- 1) poniesione w danym okresie wydatki, które dopiero w przyszłych okresach będą zaliczone do kosztów (np. zapłacony z góry czynsz dzierżawny),
- 2) nakłady na uruchomienie nowej produkcji itp. pozycje, które w przyszłych okresach zaliczy się w ciężar odpowiednich kont kosztów w rozdziałach XIII i XV.

W bilansie w pozycji „Nakłady przyszłych okresów” łącznie z saldem konta 111 wykazuje się również salda Wn powstające przy rozliczaniu poszczególnych rezerw księgowanych na koncie 112, saldo Wn konta 155 „Remonty bieżące” oraz konta 208 „Koszty zbytu”.

112 — Rezerwa na wydatki przyszłych okresów.

Na dobro konta 112 księguje się rezerwy tworzone w ciężar kont kosztów rozdziałów XIII i XV. Typowymi pozycjami takich rezerw są: rezerwa na urlopy, rezerwa na deputaty, rezerwa na koszt remontów planowo-zapobiegawczych. Wszystkie tego rodzaju pozycje muszą być przewidziane w planie gospodarczym przedsiębiorstwa. W ciężar konta 112 księguje się nakłady rzeczywiście poniesione.

Z końcem okresu sprawozdawczego ustala się saldo każdej rezerwy, salda Wn wykazuje się w bilansie w pozycji „Nakłady przyszłych okresów”, salda Ma — w pozycji „Rezerwa na wydatki przyszłych okresów”.

113 — Dochody przyszłych okresów.

Konto 113 służy do ujęcia i rozliczenia dochodów pobranych z góry. Konto 113 uznaje się w momencie wpływu gotówki lub wystawienia dokumentu dotyczącego dochodów przyszłych okresów, a obciąża — z nadejściem okresu sprawozdawczego, do którego dany dochód należy odnieść. Strona Wn konta 113 koresponduje ze stroną Ma właściwych kont dochodów (np. za dochody z dzierżaw — z kontem 214 „Straty i zyski za rok bieżący”), a strona Ma — ze stroną Wn odpowiednich kont rozdziałów IV i VI.

Rozdział XI — Materiały.

Rozdział XI obejmuje następujące konta:

- 121 — Rozliczenie faktur i materiałów,
- 123 — Materiały podstawowe,
- 124 — Artykuły spożywcze w zakładach żywienia zbiorowego,
- 125 — Materiały pomocnicze,
- 126 — Paliwo,
- 127 — Części zapasowe maszyn i urządzeń,
- 128 — Przedmioty nietrwałe,
- 129 — Zużycie przedmiotów nietrwałych,
- 131 — Materiały w przerobie,
- 132 — Opakowania,
- 133 — Pasze,
- 134 — Odchylenia od cen ewidencyjnych artykułów spożywczych,
- 135 — Odpadki,
- 138 — Inwentarz żywy.

121 — Rozliczenie faktur i materiałów.

Konto 121 jest kontem pomocniczym służącym do ustalenia wartości materiałów w drodze i wartości materiałów nie fakturowanych. Na stronie Wn konta 121 księguje się faktury za materiały zakupione, w korespondencji z kontami dostawców, kasy, banków itp. Na stronie Ma konta 121 księguje się wartość materiałów otrzymanych w przyjętej cenie ewidencyjnej. Wartość przyjętych materiałów, na które w ciągu okresu sprawozdawczego nie otrzymano faktury, przenosi się w końcu okresu z konta 121 na stronę Ma konta 068 „Dostawy nie fakturowane”. W spółdzielniach handlowych nie prowadzących działalności przemysłowej koszty zakupu materiałów spisywane są bezpośrednio w ciężar odpowiednich kont rozdziału XV bez względu na moment otrzymania faktury i w tym przypadku saldo Wn konta 121 wyraża tylko wartość materiałów zakupionych, lecz jeszcze nie otrzymanych. Saldo to wykazywane jest w bilansach okresowych w pozycji „Materiały w drodze”.

W spółdzielniach handlowych prowadzących działalność wytwórczą oraz w spółdzielniach przemysłowych, gdzie ze względów kalkulacyjnych konieczne jest rozliczenie kosztów zakupu i różnic wyceny wewnętrznej materiałów produkcyjnych, koszty i różnice te zbierane są na koncie 121.

Koszty zakupu materiałów, zebrane na koncie 121, przenosi się w końcu okresu w części przypadającej na wydane z magazynu materiały w ciężar odpowiednich kont produkcji.

Odchylenia, zebrane na koncie 121, a powstałe na skutek wprowadzenia na konta zapasowe materiałów według ceny innej niż cena zakupu, są również w końcu okresu przenoszone z konta 121 na odpowiednie konta produkcji w części przypadającej na wydane z magazynu materiały.

Pozostałe saldo konta 121 wyraża wówczas, oprócz wartości materiałów zakupionych, lecz jeszcze nie otrzymanych, także koszty zakupu materiałów w drodze oraz koszty zakupu i odchylenia przypadające na remanent materiałów produkcyjnych.

Saldo to wykazywane jest w sprawozdawczości okresowej w następujących pozycjach analitycznych: „Materiały w drodze”, „Koszty zakupu materiałów”, „Różnice wewnętrznej wyceny materiałów”.

W zakładach żywienia zbiorowego koszty zakupu artykułów spożywczych księgowane są bezpośrednio na koncie 198 „Koszty zakładów żywienia zbiorowego” (z pominięciem konta 121).

123 — Materiały podstawowe.

Na koncie 123 księguje się materiały podstawowe, tzn. te materiały, które w wyniku procesu produkcyjnego stają się główną substancją gotowego wyrobu.

Do materiałów podstawowych zalicza się ponadto takie, które stanowią część składową (montażową) wyrobu lub też są ściśle z wyrobem związane (np. puszki konserwowe).

Nie księguje się na koncie 123 półfabrykatów własnej produkcji, ewidencjonowanych na koncie 152 „Półfabrykaty”. Przychód materiałów podstawowych księguje się w ciężar konta 123 i na dobro konta 121 „Rozliczenie faktur i materiałów”. Wartością materiałów podstawowych wydanych do produkcji obciąża się konta produkcji, wartością materiałów zużytych na inwestycje lub remonty kapitalne — konta inwestycji rozpoczętych i remontów kapitalnych.

124 — Artykuły spożywcze w zakładach żywienia zbiorowego.

Konto 124 obejmuje wszelkie artykuły spożywcze znajdujące się w magazynach zakładów żywienia zbiorowego, tj. przeznaczone zarówno do przerobu kuchennego jak i do sprzedaży w stanie nie przerobionym.

Ceną ewidencyjną artykułów księgowanych na koncie 124 jest cena detaliczna, z tym, że różnicę między ceną detaliczną a ceną zakupu wykazuje się na stronie Ma konta 134 „Odchylenia od cen ewidencyjnych artykułów spożywczych”. Za artykuły przyjęte do magazynu obciąża się konto 124 w korespondencji z kontem 121 „Rozliczenie faktur i materiałów” i z kontem 134.

Za artykuły wydane do kuchni konto 124 uznaje się w ciężar konta 151 „Produkcja podstawowa”, przy czym odchylenia od cen ewidencyjnych tych artykułów są traktowane w sposób podany przy koncie 182.

Za artykuły wydane do bufetu lub innych miejsc sprzedaży detalicznej konto 124 uznaje się w ciężar konta 179 „Towary w punktach sprzedaży detalicznej”, z tym że odchylenia przypadające na te artykuły przenosi się z konta 134 na konto 182 „Odchylenia od cen ewidencyjnych towarów”. Ponadto w końcu każdego okresu sprawozdawczego konto 124 obciąża się w korespondencji z kontem 198 kosztami przypadającymi na remanent artykułów spożywczych. Zapis ten stornuje się na początku następnego okresu sprawozdawczego.

125 — Materiały pomocnicze.

Do materiałów pomocniczych zalicza się materiały zużywane w zasadzie na cele ogólne działalności handlowej lub produkcyjnej (utrzymanie i konserwacja urządzeń magazynowych, sklepowych, wytwórczych, biurowych, materiały biurowe itp.). Jeżeli dany materiał jest używany jako pomocniczy i podstawowy, o zakwalifikowaniu go do grupy 125 lub 123 decyduje przeważający sposób użytkowania.

Zasady księgowania materiałów pomocniczych są analogiczne do zasad księgowania materiałów podstawowych, z tym że zużycie materiałów pomocniczych na cele działalności handlowej księguje się w ciężar kont kosztów handlowych.

126 — Paliwo.

Na koncie 126 księgowane jest paliwo dla celów technologicznych, energetycznych, gospodarczych.

Przychód i rozchód paliwa księguje się analogicznie do przychodu i rozchodu materiałów pomocniczych.

127 — Części zapasowe maszyn i urządzeń.

Na koncie 127 księguje się części zapasowe maszyn i urządzeń technicznych przeznaczone do zastąpienia zużytych.

Księgowane na tym koncie części zapasowe mogą być zakupione ze środków obrotowych lub wytworzone we własnym zakresie.

Części, zakupione ze środków przeznaczonych na finansowanie inwestycji, księgowane są na koncie 012 „Materiały na inwestycje”.

Przepisy branżowe ustalają zasady rozgraniczenia części zapasowych od przedmiotów nietrwałych.

128 — Przedmioty nietrwałe.

Na koncie 128 księguje się przedmioty nie zaliczone do środków trwałych materiałów podstawowych itp. oraz

opakowań księgowanych na koncie 132.

Należą tu przede wszystkim narzędzia, odzież ochronna (bez względu na wartość), drobny inwentarz biurowy i magazynowy itp.

Przedmioty nietrwałe w użytkowaniu ewidencjonuje się w analityce odrębnej od analityki przedmiotów znajdujących się w magazynie.

Wartość przedmiotów nietrwałych zużytych całkowicie (zniszczonych) przenosi się z konta 128 w ciężar konta 129.

129 — Zużycie przedmiotów nietrwałych.

Odpisy z tytułu zużycia przedmiotów nietrwałych księguje się na dobro konta 129 i w ciężar kont kosztów handlowych lub produkcji.

Sposób obliczania zużycia przedmiotów nietrwałych ustala instrukcje branżowe w oparciu o jedną z przytoczonych metod:

- 1) jednorazowe spisanie na koszty 50% wartości pierwotnej przedmiotu w chwili wydania go do użytkowania; spisanie pozostałej części wartości pierwotnej przedmiotu (po potrąceniu wartości złomu) w momencie likwidacji przedmiotu;
- 2) stopniowe spisywanie zużycia obliczonego przez podzielenie wartości pierwotnej użytkowanych przedmiotów (pomniejszonej o przypuszczalną wartość złomu) przez przeciętną ilość miesięcy ich użytkowania;
- 3) księgowanie w ciężar kosztów — w granicach ustalonych norm — przedmiotów nietrwałych zakupionych i wydanych do użytkowania na miejsce zniszczonych celem uzupełnienia wyposażenia; metoda ta będzie stosowana w odniesieniu do przedmiotów ulegających szybkiemu zużyciu lub zniszczeniu (np. zastawa w zakładach żywienia zbiorowego).

131 — Materiały w przerobie.

Konto 131 służy do księgowania operacji związanych z oddaniem materiałów do obcego przerobu.

Konto 131 obciąża się wartością materiałów wydanych do przerobu obcego oraz kosztami przerobu i przewozu w obu kierunkach. Przychód materiałów przerobionych księguje się na dobro konta 131 i w ciężar właściwego konta zapasowego bezpośrednio bądź też za pośrednictwem konta 121.

132 — Opakowania.

Na koncie 132 księguje się przedmioty, które służą do opakowania towarów, a nie są zaliczone do środków trwałych.

Na koncie 132 nie księguje się przedmiotów, które służą do opakowania dóbr rzeczowych przeznaczonych do użytku wewnętrznego, nie księguje się również żadnych materiałów podstawowych lub pomocniczych.

Przychód opakowań księgowany jest analogicznie do przychodu przedmiotów nietrwałych, z tym że ewentualne odchylenia ceny ewidencyjnej od kosztu własnego przenosi się na konto 192 „Eksplotacja opakowań”.

Odpłatne wydanie opakowań księgowane jest bezpośrednio w ciężar kont rozrachunkowych, ewentualne zaś różnice między ceną odpłatnego wydania a ceną ewidencyjną przenosi się również na konto 192.

133 — Pasze.

Na koncie 133 księguje się pasze dla inwentarza żywego. Zakup paszy ze źródeł zewnętrznych księguje się analogicznie do zakupu materiałów pomocniczych, przy-

chód z własnej produkcji — w korespondencji z kontem 166 „Rozliczenie wykonanej produkcji rolnej”.

Rozchód paszy obciąża odpowiednie konta kosztów produkcji lub kosztów handlowych.

134 — Odchylenia od cen ewidencyjnych artykułów spożywczych.

Konto 134 uznaje się w korespondencji z kontem 124 za różnicę między ewidencyjną ceną detaliczną artykułów spożywczych składowanych w magazynach zakładów żywienia zbiorowego a ich ceną zakupu.

Obciążenie konta 134 następuje:

- 1) za odchylenia przypadające na artykuły wydane z magazynu do bufetu — na dobro konta 182,
- 2) za odchylenia przypadające na artykuły zużyte do wytworzenia wyrobów gotowych wydanych z kuchni do bufetu — na dobro konta 182,
- 3) za przeniesienie odchyleń przypadających na manka i ubytki na dobro konta 077,
- 4) za odchylenia przypadające na artykuły zużyte do wyrobu tych posiłków, które wydane zostały z kuchni do sali jadalnej, na dobro konta 201.

Księgowanie, o którym mowa w pkt 4, następuje przy pomocy tzw. czerwonego storna, na skutek czego wartość materiałów zużytych do wyprodukowania posiłków wydanych z kuchni do sali jadalnej, zaksięgowana poprzednio w ciężar konta 201 w cenie detalicznej, obniża się do wartości tych materiałów w cenie zakupu.

135 — Odpadki.

Na koncie 135 księguje się odpadki, powstałe w toku procesów technologicznych, oraz materiały i towary, które na skutek zniszczenia lub uszkodzenia utraciły całkowicie swą pierwotną wartość użytkową.

Przychód odpadków księguje się w korespondencji z kontami zapasowymi rozdziałów XI i XIV bądź z kontem 076 „Roszczenia z tytułu mank, ubytków i strat” — co do zniszczonych materiałów i towarów, z kontami produkcji — co do odpadków technologicznych. Rozchodem odpadków zużytych na własne potrzeby obciąża się konta kosztów, rozchodem odpadków sprzedanych — konta sprzedaży.

138 — Inwentarz żywy.

Na koncie 138 ewidencjonuje się wartość inwentarza żywego zaliczonego do środków obrotowych przedsiębiorstwa, a więc wartość zwierząt młodych w okresie odchovu i zwierząt w opasie. Wartość żywa ubojowego przemysłowego (w przedsiębiorstwach przemysłu mięsnego) ewidencjonuje się na koncie 123 „Materiały podstawowe”.

Rozdział XII — Place.

W rozdziale XII występuje konto 141 „Place podstawowe i dodatkowe”. Konto 141 służy do rozliczenia wynagrodzeń, należnych pracownikom stałym lub zatrudnionym dorywczo. Właściwe instrukcje w sprawie sporządzania planów finansowo-gospodarczych określają szczegółowo nomenklaturę plac podstawowych i dodatkowych księgowanych na koncie 141.

Konto 141 obciąża się w zasadzie na dobro konta 071 „Pracownicy za place” bądź 074 „Inne należności i zobowiązania” (pracownicy zatrudnieni dorywczo), uznaje się zaś w ciężar właściwych kont w rozdziałach I, II, X, XI, XIII, XV, XVI i XVII. Konto 141 nie wykazuje salda na koniec okresu.

Rozdział XIII — Produkcja.

Rozdział XIII zawiera następujące konta:

- 151 — Produkcja podstawowa,
- 152 — Półfabrykaty,
- 153 — Produkcja pomocnicza,
- 154 — Koszty bezpieczeństwa i higieny pracy,
- 155 — Remonty bieżące,
- 156 — Produkcja rolna,
- 158 — Koszty wydziałowe,
- 159 — Koszty ogólnozakładowe,
- 161 — Braki,
- 162 — Przestoje,
- 165 — Rozliczenie wykonanej produkcji przemysłowej,
- 166 — Rozliczenie wykonanej produkcji rolnej,
- 167 — Gospodarka działów pomocniczych.

151 — Produkcja podstawowa.

W księgowości zakładów produkcyjnych na koncie 151 następuje rozliczenie kosztów produkcji wydziałów podstawowych.

Koszty bezpośrednie księguje się wprost na stronie Wn konta 151, koszty pośrednie natomiast przenosi się na to konto po uprzednim zgrupowaniu ich na koncie 158 „Koszty wydziałowe” oraz na koncie 159 „Koszty ogólnozakładowe”.

Ponadto w ciężar konta 151 księguje się:

- 1) nakłady na uruchomienie nowej produkcji (Ma 111),
- 2) ostateczną stratę na brakach (Ma 161),
- 3) półfabrykaty własnej produkcji (Ma 152),

Na dobro konta 151 księguje się:

- 1) koszty rzeczywiste gotowej produkcji (Wn 165 lub 176),
- 2) koszty rzeczywiste półfabrykatów (Wn 152),
- 3) odpadki i zwroty materiałów (Wn odpowiednie konto rozdziału XI),
- 4) braki nienaprawialne (Wn 161).

Saldo konta 151 wyraża koszt własny produkcji w toku.

Do konta 151 prowadzi się analitykę według grup wyrobów (zleceń) bądź faz (procesów produkcyjnych).

Zakłady żywienia zbiorowego ewidencjonują na koncie 151 artykuły żywnościowe wydane do kuchni.

Ceną ewidencyjną dla tych artykułów na koncie 151 jest cena detaliczna.

Za artykuły pobrane z magazynu do kuchni obciąża się konto 151 w korespondencji z kontem 124 „Artykuły spożywcze w zakładach żywienia zbiorowego”.

Odchylenia od cen ewidencyjnych tych artykułów (tj. różnice między ceną detaliczną a ceną zakupu) pozostawia się na koncie 134. Wydanie wyrobów gotowych z kuchni księgowane jest w różny sposób zależnie od tego, czy odbiorcą ich jest sala jadalna, czy też bufet bądź inny punkt sprzedaży detalicznej.

Za posiłki wydane z kuchni na salę jadalną uznaje się konto 151 w ciężar konta 201 „Sprzedaż detaliczna towarów” wartością artykułów żywnościowych (surowców) zużytych do wytworzenia sprzedanych posiłków.

Wartość tę oblicza się drogą przemnożenia odpowiadających normom ilości surowców wchodzących w skład poszczególnych posiłków (porcji) przez ceny detaliczne tych surowców oraz przez ilość faktycznie wydanych posiłków.

Wydanie wyrobów gotowych z kuchni do bufetu księguje się na kontach 151, 179 i 182. Konto 151 uznaje się wartością zużytych surowców obliczoną w sposób podany uprzednio, konto 179 „Towary w punktach sprzedaży detalicznej” obciąża się wartością wyrobów gotowych.

wych wyrażoną w cenach sprzedażnych jadtospisu, konto 182 „Odchylenia od cen ewidencyjnych towarów” uznaje się różnicą między zapisem na stronie Wn konta 179 i zapisem na stronie Ma konta 151.

Odchylenia przypadające na surowce zużyte do wytworzenia wydanych wyrobów gotowych należy przenieść z konta 134 na konto 182.

152 — Półfabrykaty.

Na koncie 152 ewidencjonuje się półfabrykaty własnej produkcji, podlegające składowaniu w magazynach.

Na stronie Wn konta 152 księguje się półfabrykaty przyjęte do magazynu z produkcji, na stronie Ma — półfabrykaty oddane do produkcji w okresie sprawozdawczym.

Księgowania na tym koncie dokonuje się w zasadzie raz w miesiącu na podstawie prowadzonej bieżąco kartoteki ilościowej.

153 — Produkcja pomocnicza.

Na koncie 153 księguje się w zakładach produkcyjnych koszty wydziałów pomocniczych.

Do konta 153 prowadzi się ewidencję analityczną uwzględniającą podział kosztów na poszczególne wydziały pomocnicze, np. warsztat mechaniczny, kotłownia, a w ramach wydziałów — na pozycje kosztów obowiązujące przy sprawozdawczości i planowaniu.

Strona Ma konta 153 koresponduje — zależnie od odbiorcy, przyjętej ceny i od charakteru produktów (usług) — z odpowiednimi kontami rozdziałów XI, XIII, XIV i XVI.

154 — Koszty bezpieczeństwa i higieny pracy.

Na koncie 154 ewidencjonuje się nakłady na utrzymanie higieny i bezpieczeństwa pracy na terenie poszczególnych wydziałów produkcyjnych i zakładu jako całości. Rodzaje nakładów zaliczanych na konto 154 ustalają instrukcje Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego.

Instrukcje te stanowią jednocześnie podstawę do budowy analityki dla konta 154.

Zgromadzone na koncie 154 nakłady ulegają w końcu okresu sprawozdawczego rozliczeniu i przeniesieniu w zasadzie w ciężar kont: 153 — Produkcja pomocnicza, 158 — Koszty wydziałowe, 159 — Koszty ogólnozakładowe.

155 — Remonty bieżące.

Konto 155 służy do ewidencji kosztów remontów bieżących wykonywanych systemem gospodarczym lub zleconym.

Z konta 155 przenieść należy na konta odpowiednich wydziałów (bądź na konta kosztów ogólnozakładowych lub kosztów handlowych) tylko takie sumy kosztów remontów bieżących, które z punktu widzenia prawidłowego rozliczenia kosztów w czasie odnieść można do danego okresu sprawozdawczego.

Jeżeli na koszty remontów stworzono rezerwę na koncie 112 „Rezerwa na wydatki przyszłych okresów” (na tzw. remonty planowo-zapobiegawcze), uznanie konta 155 następuje w ciężar konta 112.

Saldo konta 155 wyraża nie rozliczone koszty remontów bieżących i pozostaje na tym koncie na następny okres, a w bilansie miesięcznym i kwartalnym wykazywane jest w pozycji „Nakłady przyszłych okresów”. Bilans roczny nie powinien w zasadzie zawierać nie rozliczonych kosztów remontów bieżących.

156 — Produkcja rolna.

Na koncie 156 księguje się koszty produkcji roślinnej i produkcji hodowlanej.

Przy księgowaniu produkcji roślinnej do konta 156 prowadzi się oprócz kont analitycznych, zbierających koszty roku sprawozdawczego według poszczególnych działów produkcyjnych, specjalne konto analityczne dla ujęcia kosztów lat przyszłych. Z konta tego na początku każdego roku przenosi się na konta analityczne właściwych działów produkcyjnych nakłady przypadające na bieżący rok sprawozdawczy.

Konto 156 obciąża się kosztami bezpośrednimi bieżąco, a w końcu roku — kosztami pośrednimi w korespondencji z kontem 159 „Koszty ogólnozakładowe”.

Dla ustalenia kosztów przypadających na produkcję roślinną w roku sprawozdawczym należy z ogólnej sumy kosztów potrącić straty powstałe na skutek klęsk żywiołowych oraz produkcję w toku. Straty powstałe na skutek klęsk żywiołowych przenosi się z konta 156 w ciężar konta 214 „Straty i zyski za rok bieżący”, natomiast produkcja w toku pozostaje na koncie 156 i przechodzi do bilansu rocznego. Przez produkcję w toku rozumie się oprócz nakładów lat przyszłych również zbiory nie omlócone.

Produkcja gotowa dzieli się na produkcję podstawową, np. zboże, przyrost wagi żywca, i produkcję uboczną, np. słoma, nawóz. Przedmiotem kalkulacji jest tylko produkcja podstawowa; produkcję uboczną wycenia się po cenach planowych.

Wartość produkcji gotowej przenosi się w końcu roku w ciężar konta 166 „Rozliczenie wykonanej produkcji rolnej”.

158 — Koszty wydziałowe.

Na koncie 158 zbierane są koszty pośrednie, powstające w poszczególnych wydziałach podstawowych.

Do konta 158 prowadzi się ewidencję analityczną, uwzględniającą podział kosztów na poszczególne wydziały, a w ramach wydziałów — na pozycje kosztów obowiązujące przy sprawozdawczości i planowaniu.

Koszty wydziałowe przenosi się w ciężar konta 151 „Produkcja podstawowa”.

159 — Koszty ogólnozakładowe.

Na koncie 159 ewidencjonuje się koszty pośrednie, związane z całokształtem działalności produkcyjnej, w tym zarówno koszty ogólnoprodukcyjne jak i koszty administracyjne zakładów przemysłowych i rolnych.

Koszty ogólnozakładowe przenosi się w zasadzie w ciężar konta 151 „Produkcja podstawowa” i 156 „Produkcja rolna”.

161 — Braki.

Na koncie 161 ustala się straty na brakach produkcyjnych. Przy brakach naprawialnych w ciężar konta 161 księguje się koszty samej naprawy, przy brakach nienaprawialnych konto 161 obciąża się pełnymi kosztami braku w korespondencji z kontem 151.

Konto 161 uznaje się w ciężar konta 135 za uzyskany złom, w pozostałej zaś części stanowiącej ostateczną stratę — w ciężar konta 151 „Produkcja podstawowa”.

162 — Przestoje.

Konto 162 służy do rozliczenia strat związanych z częściowym lub całkowitym unieruchomieniem procesu produkcyjnego.

Stratami tego rodzaju są płace wypłacone za czas przestoju i odpowiednia część kosztów wydziałowych i ogólnozakładowych.

Konto 162 uznaje się w ciężar konta 214 „Straty i zyski za rok bieżący” za straty na przestojach wywołanych siłą wyższą, w pozostałej zaś części — w ciężar konta 158 „Koszty wydziałowe” bądź 159 „Koszty ogólnozakładowe”.

165 — Rozliczenie wykonanej produkcji przemysłowej.

Konto 165 występuje tylko w przypadkach, gdy wyroby gotowe (lub usługi) ewidencjonowane są po koszcie planowanym lub w cenach zbytu. Po cenach tych przenosi się bieżąco produkcję gotową ze strony Ma konta 165 w ciężar konta 176 „Wyroby gotowe w zakładach przemysłowych i rolnych” bądź bezpośrednio w ciężar odpowiedniego konta rozdziału XVI (usługi).

W końcu miesiąca konto 165 obciąża się kosztami rzeczywistymi produkcji gotowej na dobro konta 151 „Produkcja podstawowa” lub konta 153 „Produkcja pomocnicza”.

W przypadku ewidencjonowania wyrobów gotowych po koszcie planowanym saldo konta 165 przenosi się na konto 177 „Odchylenia od kosztów planowych wyrobów gotowych”. Analogicznie rozlicza się powstałe na koncie 165 różnice między produkcją liczoną po koszcie własnym a liczoną po cenie zbytu, z tym jednak, że odchylenia księguje się nie na koncie 177, lecz na koncie 176 „Wyroby gotowe w zakładach przemysłowych i rolnych”, ewidencjonując je w analityce odrębnie od wyrobów gotowych (ewidencjonowanych w cenie zbytu). Odchylenia dotyczące usług przenosi się wprost na konto sprzedaży.

166 — Rozliczenie wykonanej produkcji rolnej.

Na koncie 166 kontroluje się wykonanie planu kosztów produkcji roślinnej i hodowlanej.

Gotową produkcję księguje się bieżąco po planowanym koszcie własnym na dobro konta 166 i w ciężar konta 176 „Wyroby gotowe w zakładach przemysłowych i rolnych” — jeżeli chodzi o produkcję przeznaczoną do sprzedaży, w ciężar zaś właściwych kont rozdziału XI „Materiały” — jeżeli chodzi o produkcję przeznaczoną na użytek wewnętrzny (nasiona, pasza) oraz przyrost wagi młodych zwierząt i opasów (138 „Inwentarz żywy”). W końcu roku konto 166 obciąża się kosztami rzeczywistymi ukończonej rolnej produkcji podstawowej i kosztami planowanymi rolnej produkcji ubocznej.

Powstałe w wyniku księgowania odchylenia na koncie 166 przenosi się na te konta, na które przeniesione zostały ostatecznie wyroby gotowe bądź materiały na własny użytek.

167 — Gospodarka działów pomocniczych.

Na koncie 167 księguje się nakłady i dochody gospodarki mieszkaniowej oraz działalności usługowej i produkcyjnej, prowadzonej w takich rozmiarach, że dla potrzeb sprawozdawczości, planowania i kalkulacji zbędne jest korzystanie z rozbudowanego systemu kont rozdziału XIII. Zakładami takimi mogą być nieduże pralnie i malarnie, zakłady fryzjerskie, warsztaty napraw obuwia, jednostki transportowe itp. Konto 167 obciąża się za nakłady, a uznaje za wykonane usługi i wyroby.

Saldo konta 167 (po uwzględnieniu ewentualnego rezerwanu produkcji w toku) przenosi się w końcu roku na konto 214 „Straty i zyski za rok bieżący”.

Rozdział XIV — Towary.

Rozdział XIV zawiera następujące konta:

- 171 — Rozliczenie faktur i towarów,
- 174 — Towary w hurtowniach,
- 175 — Towary w punktach skupu,
- 176 — Wyroby gotowe w zakładach przemysłowych i rolnych,
- 177 — Odchylenia od kosztów planowych wyrobów gotowych,
- 178 — Towary w składach sezonowych,
- 179 — Towary w punktach sprzedaży detalicznej,
- 182 — Odchylenia od cen ewidencyjnych towarów,
- 184 — Rezerwa na podatek obrotowy,
- 185 — Koszty obciążające zapasy towarów,
- 187 — Towary na przechowaniu u odbiorców,
- 189 — Towary wysłane.

171 — Rozliczenie faktur i towarów.

Konto 171 jest kontem pomocniczym służącym do ustalenia i rozliczenia rozbieżności pomiędzy fakturą dostawcy a dowodem przyjęcia towarów, zarówno pod względem wartości jak i czasu otrzymania. Umożliwia ono w ten sposób bieżące ustalenie mank i ubytków w transporcie oraz w końcu okresu sprawozdawczego — ustalenie wartości towarów w drodze i dostaw towarowych nie fakturowanych.

Na stronie Wn konta 171 księguje się zapłacone lub zaakceptowane faktury dostawców. W końcu okresu w ciężar konta 171 księguje się w korespondencji z kontem 068 „Dostawy nie fakturowane” wartość towarów otrzymanych, na które nie nadeszły faktury.

Na stronie Ma konta 171 księguje się:

- 1) wartość towarów w cenie zakupu w korespondencji:
 - a) z odpowiednim kontem magazynowym rozdziału XIV — za towary otrzymane, z ewent. zapisem uzupełniającym na koncie 182 w przypadku ewidencjonowania towarów w cenach innych niż ceny zakupu,
 - b) z kontami rozdziału XVI — za towary sprzedane lub przerzucone w tranzycie i refakturowane odbiorcy,
 - c) z kontem 189 „Towary wysłane” (w końcu okresu) — za towary sprzedane w tranzycie, a nie refakturowane;
- 2) wartość otrzymanych opakowań w korespondencji z kontem 132 „Opakowania” i ewentualnie z kontem 192 „Eksplotacja opakowań” za różnicę między ceną ewidencyjną opakowań a ceną fakturową;
- 3) fakturowane koszty zakupu towarów otrzymanych w korespondencji z odpowiednim kontem rozdziału XV „Koszty handlowe”;
- 4) fakturowane łącznie z towarem prowizje od przerzutów (bez względu na przychód towarów) w korespondencji z kontami 212 i 213;
- 5) wartość mank i ubytków transportowych w korespondencji z kontem 076 „Roszczenia z tytułu mank, ubytków i strat”.

Saldo Wn konta 171 przedstawia wartość towarów (w cenie zakupu + fakturowane koszty zakupu) i opakowań, zakupionych a nie otrzymanych do końca okresu sprawozdawczego. W sprawozdaniach okresowych saldo powyższe wykazywane jest w pozycji „Towary w drodze”.

174 — Towary w hurtowniach.

Konto 174 służy do wartościowego ujęcia stanu towarów w składach hurtowych.

Konto 174 obciąża się:

- 1) za towary przyjęte do magazynu w cenie zakupu w korespondencji z kontem 171 „Rozliczenie faktur i towarów”;
- 2) za ujawnione przy inwentaryzacji nadwyżki towarowe w cenie zakupu uznając konto 214 „Straty i zyski za rok bieżący”;
- 3) za różnicę między ceną ewidencyjną i ceną zakupu na dobro konta 182 „Odchylenia od cen ewidencyjnych towarów”.

Konto 174 uznaje się:

- 1) za towary sprzedane w korespondencji z odpowiednim kontem sprzedaży (203, 202, 201) oraz w korespondencji z kontem 182 za różnicę między ceną ewidencyjną i ceną zakupu sprzedanych towarów;
- 2) za przerzuty towarów w korespondencji z kontem 206 oraz z kontem 182 — za różnicę między ceną ewidencyjną a ceną zakupu;
- 3) za towary oddane do przerobu w korespondencji z odpowiednim kontem rozdziału XIII za wartość w cenie zakupu i z kontem 182 — za różnicę między ceną ewidencyjną a ceną zakupu;
- 4) za stwierdzone przy inwentaryzacji manka i ubytki w korespondencji z kontem 076 „Roszczenia z tytułu mank, ubytków i strat”.

175 — Towary w punktach skupu.

Na koncie 175 księguje się towary w punktach (składach) skupu.

Ceną ewidencyjną jest cena zakupu (skupu).

Konto 175 obciąża się:

- 1) za zakupione i przyjęte przez magazyn produkty w korespondencji z kontami 066 „Dostawcy za faktury pozainkasowe”, 041 „Kasa” lub 073 „Pracownicy za sumy do rozliczenia” w zależności od sposobu rozliczania skupu;
- 2) za ujawnione przy inwentaryzacji nadwyżki towarowe w korespondencji z kontem 214 „Straty i zyski za rok bieżący”.

Konto 175 uznaje się:

- 1) za towary sprzedane w korespondencji z kontem 203 „Sprzedaż hurtowa towarów i wyrobów”;
- 2) za przerzuty towarów w korespondencji z kontem 206 „Przerzuty”;
- 3) za towary oddane do przerobu w korespondencji z odpowiednim kontem rozdziału XIII;
- 4) za stwierdzone przy inwentaryzacji manka i ubytki w korespondencji z kontem 076 „Roszczenia z tytułu mank, ubytków i strat”.

176 — Wyroby gotowe w zakładach przemysłowych i rolnych.

Na koncie 176 księguje się wyroby gotowe znajdujące się w magazynach zakładów przemysłowych lub rolnych.

Przychód wyrobów gotowych z produkcji do magazynu księguje się w korespondencji z kontami 165 lub 166, jeżeli ceną ewidencyjną jest planowany koszt własny lub cena zbytu.

Jeżeli wyroby gotowe ewidencjonuje się w rzeczywistym koszcie wytworzenia, strona Wn konta 176 koresponduje bezpośrednio z kontem 151 „Produkcja podstawowa” lub 153 „Produkcja pomocnicza”.

Wartość wyrobów sprzedanych przenosi się po cenie ewidencyjnej z konta 176 w ciężar kont 201 lub 203.

Na koncie 176 księguje się ponadto ewidencjonowane na odrębnej karcie analitycznej odchylenia ceny ewidencyjnej produkcji od rzeczywistego kosztu wytworzenia:

- 1) w stosunku do produkcji przemysłowej ewidencjonowanej w cenie zbytu — w korespondencji z kontem 165;
- 2) w stosunku do produkcji rolnej ewidencjonowanej po koszcie planowanym — w korespondencji z kontem 166.

177 — Odchylenia od kosztów planowych wyrobów gotowych.

Konto 177 występuje tylko w przypadku ewidencjonowania gotowych wyrobów przemysłowych po koszcie planowym.

Nadwyżkę planowego kosztu ponad rzeczywisty koszt, własny wytworzonych wyrobów gotowych księguje się na stronie Ma konta 177 w ciężar konta 165, nadwyżkę rzeczywistego kosztu własnego ponad koszt planowy — na stronie Wn konta 177 i na dobro konta 165.

W miarę sprzedaży wyrobów gotowych odchylenia przenoszone są z konta 177 w ciężar odpowiednich kont rozdziału XVI „Sprzedaż i przerzuty”.

178 — Towary w składach sezonowych.

Na koncie 178 księguje się produkty rolne znajdujące się w składach specjalnie przeznaczonych do sezonowego przechowywania towarów.

Dotyczy to wszelkich zakładów handlowych, w których składki takie występują, z wyjątkiem zakładów żywienia zbiorowego, w których produkty rolne rejestrowane są w każdym przypadku na koncie 124 „Artykuły spożywcze w zakładach żywienia zbiorowego”.

Ceną ewidencyjną dla produktów w składach sezonowych jest cena zakupu.

Konto 178 obciąża się:

- 1) za zakupione w celu przechowywania produkty rolne w korespondencji z kontem 171 „Rozliczenie faktur i towarów”;
- 2) za przyjęte do składowania produkty rolne, początkowo przeznaczone do zwykłej sprzedaży i ewidencjonowania na innych kontach zapasowych, w korespondencji z odpowiednimi kontami magazynowymi;
- 3) za nadwyżki ujawnione przy inwentaryzacji, uznając konto 214 „Straty i zyski za rok bieżący”.

Konto 178 uznaje się:

- 1) za sprzedane produkty w korespondencji z kontem 203 „Sprzedaż hurtowa towarów i wyrobów”;
- 2) za produkty oddane do przerobu w korespondencji z odpowiednim kontem rozdziału XIII;
- 3) za manka i ubytki stwierdzone przy inwentaryzacji w korespondencji z kontem 076 „Roszczenia z tytułu mank, ubytków i strat”.

179 — Towary w punktach sprzedaży detalicznej.

Konto 179 służy do księgowania towarów znajdujących się w miejscach sprzedaży detalicznej, występujących zarówno w zakładach handlu detalicznego, jak też w zakładach żywienia zbiorowego.

W zakładach handlu detalicznego konto 179 koresponduje po stronie Wn:

- 1) za towary przyjęte do sprzedaży — z kontem 171 „Rozliczenie faktur i towarów” za wartość w cenie zakupu i z kontem 182 „Odchylenia od cen ewidencyjnych towarów” — za różnicę między ceną zakupu i ceną ewidencyjną;

2) za nadwyżki towarowe, ujawnione przy inwentaryzacji — z kontem 214 „Straty i zyski za rok bieżący” za wartość w cenie zakupu i z kontem 182 — za różnicę między ceną zakupu i ceną ewidencyjną, po stronie zaś Ma:

1) za towary sprzedane:

a) bezpośrednio konsumentom prywatnym — z kontem 201 „Sprzedaż detaliczna towarów”;

b) na zaopatrzenie przedsiębiorstw, instytucji i urzędów — z kontem 202 „Sprzedaż drobnotowarowa towarów”;

2) za manka i ubytki stwierdzone przy inwentaryzacji — z kontem 076 „Roszczenia z tytułu mank, ubytków i strat”.

Zakłady żywienia zbiorowego księgują na koncie 179 towary znajdujące się w bufetach lub innych miejscach sprzedaży detalicznej i to zarówno towary nabyte (obcej produkcji) jak też towary wytworzone we własnym zakresie. Towary te księgowane są zawsze w ich ostatecznej wartości sprzedażnej, to znaczy:

- 1) w cenach detalicznych (np. pieczywo, papierosy, zapalki),
- 2) w cenach bufetowych, tj. cenach detalicznych powiększonych o pewien narzut (np. napoje alkoholowe, owoce);
- 3) w cenach jadłospisu, tj. w cenach ustalonych drogą kalkulacji.

Przychód towarów do bufetu księgowany jest w ciężar konta 179 w korespondencji z kontem 124 „Artykuły spożywcze w zakładach żywienia zbiorowego”, jeżeli chodzi o towary własnej produkcji. Przychód towarów nabytych powoduje przeniesienie odchyłen przypadających na te towary z konta 134 „Odchylenia od cen ewidencyjnych artykułów spożywczych” na konto 182 „Odchylenia od cen ewidencyjnych towarów”. W przypadku gdy cena ewidencyjna towaru w bufecie jest wyższa od ceny ewidencyjnej tego samego towaru w magazynie (tj. ceny detalicznej), różnicę księguje się również na koncie 182.

Przychód wyrobów własnych do bufetu księgowany jest w sposób następujący:

- 1) konto 179 obciąża się wartością wyrobów gotowych przyjętych do sprzedaży po cenach ewidencyjnych bufetu, tj. jadłospisu;
- 2) konto 151 uznaje się wartością surowców, zużytych do wytworzenia tych wyrobów, po cenach ewidencyjnych magazynu, tj. detalicznych;
- 3) konto 182 uznaje się wartością różnicy między zapisem na stronie Wn konta 179 i na stronie Ma konta 151;
- 4) przenosi się również na konto 182 z konta 134 odchylenia przypadające na zużyte surowce.

Wartość sprzedanych towarów nabytych od dostawców księgowana jest po cenie ewidencyjnej na dobro konta 179 w ciężar konta 201 „Sprzedaż detaliczna towarów”, z tym że w końcu miesiąca zapis na stronie Wn konta 201 zostaje skorygowany w korespondencji z kontem 182 o odchylenia przypadające na sprzedane towary.

Wartość sprzedanych wyrobów (własnej produkcji) księgowana jest również na dobro konta 179 według cen ewidencyjnych w korespondencji z kontem 201. Storno odchyłen przypadających na sprzedane wyroby (własnej produkcji) następuje w końcu okresu podobnie jak przy sprzedaży towarów nabytych.

182 — Odchylenia od cen ewidencyjnych towarów.

Na koncie 182 księguje się różnicę pomiędzy wartością ujętą w rozdziale XIV zapasów towarowych

według cen ewidencyjnych a ich wartością według cen zakupu.

Konto 182 uznaje się:

1) za różnicę pomiędzy ceną ewidencyjną a ceną zakupu zaprzysięgowanych towarów w korespondencji z odpowiednim kontem rozdziału XIV;

2) w zakładach żywienia zbiorowego:

a) za różnicę pomiędzy ceną ewidencyjną (detaliczną) artykułów wydanych z magazynu (konto 124) lub kuchni (konto 151) a ceną ewidencyjną towarów lub wyrobów własnych przyjętych do bufetu, czyli za narzut zakładu żywienia zbiorowego, w korespondencji z kontem 179 „Towary w punktach sprzedaży detalicznej”;

b) za różnicę między ceną zakupu a ceną ewidencyjną artykułów wydanych z magazynu (konto 124) lub z kuchni (konto 151) do bufetu w korespondencji z kontem 134.

Konto 182 obciąża się:

1) za różnicę między ceną zakupu a ceną ewidencyjną towarów (wyrobów w zakładach żywienia zbiorowego) sprzedanych — w korespondencji z odpowiednim kontem sprzedaży;

2) za przeniesienie odchyłen przypadających na stwierdzone manka i ubytki — w korespondencji z kontem 077.

O ile wartość sprzedanych towarów lub wyrobów księgowana jest w ciężar kont rozdziału XVI według cen wyższych od ceny zakupu w końcu okresu sprawozdawczego, na koncie 182 dokonuje się odpowiedniego zapisu korygującego w korespondencji z kontami rozdziału XVI (czerwone storno).

184 — Rezerwa na podatek obrotowy.

Utworzona rezerwa na podatek obrotowy, w przypadkach przewidzianych w przepisach specjalnych, księgowana jest na stronie Ma konta 184 w korespondencji z odpowiednim kontem magazynowym, przez co koryguje ona łącznie z odchyleniami wartość ewidencyjną tych towarów do ich wartości według ceny zakupu. Obciążenie konta 184 na dobro konta 081 „Rozrachunki z tytułu podatków, danin i opłat” następuje w momencie sprzedaży towarów.

185 — Koszty obciążające zapasy towarów.

Na koncie tym księguje się w końcu każdego okresu sprawozdawczego nakłady, przypadające na remanent towarów, w korespondencji z kontami rozdziału XV. Na początku następnego okresu zapis powyższy podlega wy-stornowaniu.

187 — Towary na przechowaniu u odbiorców.

Na koncie 187 księguje się towary i wyroby wysłane do odbiorcy, lecz przez niego nie zakupione, gdyż albo odbiorca odmówił akceptu faktury, a dostawca godzi się na anulowanie umowy kupna — sprzedaży, albo też odbiorca zaakceptował fakturę, lecz z braku środków nie jest w stanie jej zapłacić, a dostawca uznaje to za powód do anulowania transakcji, o ile odpowiednie przepisy na to zezwalają.

Księgowanie przebiega następująco:

- 1) storno sprzedaży w korespondencji z kontem odbiorcy;
- 2) przeniesienie kosztu własnego sprzedanych towarów w ciężar konta 187;
- 3) przeniesienie w ciężar konta 187 kosztów fakturowanych w korespondencji z kontem odbiorcy 061—062.

189 — Towary wysłane.

Towary i wyroby (usługi) wysłane w ciągu okresu sprawozdawczego do odbiorców, na które do końca okresu nie oddano faktury do inkasa lub nie przesłano jej bezpośrednio odbiorcy (przy fakturach pozainkasowych), księgowane są na koncie 189 „Towary wysłane”.

W związku z tym w końcu okresu sprawozdawczego wartość tych towarów, wyrobów (usług) w cenie ewidencyjnej przeniesiona zostaje w ciężar konta 189 „Towary wysłane”.

W następnym okresie sprawozdawczym po wysłaniu faktury uznaje się odpowiednie konto sprzedaży w ciężar konta odbiorcy za zafakturowaną wartość towarów, wyrobów (usług), a jednocześnie obciąża się to konto sprzedaży wartością sprzedanych towarów w cenie zakupu w korespondencji z kontem 189 i kontem 182 (wyrobów bądź usług w koszcie wytworzenia — w korespondencji z kontem 189 i 177).

Rozdział XV — Koszty handlowe.

Rozdział XV zawiera następujące konta:

- 191 — Odsetki,
- 192 — Eksploatacja opakowań,
- 193 — Koszty punktów skupu,
- 194 — Koszty składów sezonowych,
- 196 — Koszty hurtowni,
- 197 — Koszty punktów sprzedaży detalicznej,
- 198 — Koszty zakładów żywienia zbiorowego,
- 199 — Koszty zarządu.

191 — O d s e t k i

W ciężar konta 191 księguje się odsetki zapłacone, a na dobro — odsetki otrzymane. Saldo Wn tego konta przenosi się w końcu okresu sprawozdawczego na odpowiednie konta kosztów handlowych (193—199) bądź konta rozdziału XIII, ewentualne saldo Ma — na konto 214 „Straty i zyski za rok bieżący”.

192 — E k s p l o a t a c j a o p a k o w a ń.

Na koncie 192 ustala się wynik eksploatacji opakowań.

Konto 192 obciąża się za nakłady i straty związane z użytkowaniem opakowań. Należą do nich różnice między ceną ewidencyjną a ceną zakupu bądź ceną sprzedaży, koszty napraw, wynik likwidacji opakowań itp.

Na stronie Ma konta 192 księguje się dochody z eksploatacji opakowań. Należą do nich różnice dodatnie między ceną ewidencyjną a ceną zakupu bądź ceną sprzedaży, wartość materiału uzyskanego przy likwidacji opakowań, wartość opakowań otrzymanych bezpłatnie, nadwyżki opakowań itp.

Saldo Wn konta 192 przenosi się w końcu okresu sprawozdawczego na odpowiednie konta kosztów handlowych (193—199) lub kosztów produkcji (rozdział XIII). Saldo Ma przeksięguje się w końcu roku na konto 214 „Straty i zyski za rok bieżący”.

193 — K o s z t y p u n k t ó w s k u p u.

Na koncie 193 księguje się nakłady ponoszone przez punkty, placówki i składy skupu, z wyjątkiem nakładów na sezonowe składowanie płodów rolnych.

Nakłady te grupuje się w analityce następująco:

A. Nakłady bezpośrednie:

- 1) przewozy kolejowe, wodne, powietrzne oraz przesyłki pocztowe:
 - a) wysyłkowe,
 - b) inne;
- 2) przewozy pozostałe:
 - a) do punktu skupu,

b) wysyłkowe,

c) inne;

- 3) składowanie, przerób handlowy i pakowanie;
 - 4) ubytki w granicach norm i straty towarowe;
 - 5) ubytki w części przekraczającej normy.
- B. Nakłady pośrednie:
- 6) płace;
 - 7) narzuty na płace;
 - 8) utrzymanie nieruchomości i ruchomości:
 - a) czynsz dzierżawny,
 - b) amortyzacja środków trwałych,
 - c) remont bieżący środków trwałych,
 - d) umorzenie, zużycie i remont przedmiotów nietrwałych,
 - e) pozostałe nakłady;
 - 9) nakłady biurowe (telekomunikacja, poczta, materiały itp.);
 - 10) podróże służbowe i utrzymanie własnego taboru osobowego;
 - 11) odsetki i prowizje bankowe;
 - 12) eksploatacja opakowań;
 - 13) wynagrodzenia zarządu spółdzielni;
 - 14) pozostałe nakłady.

W końcu okresu sprawozdawczego nakłady bezpośrednie (z wyjątkiem nakładów podanych w pkt 1 lit. a) i pkt 2 lit. b) przenosi się z konta 193 na konto 185 „Koszty obciążające zapasy towarów” — w części proporcjonalnej do zapasów towarów znajdujących się w magazynach, w części zaś proporcjonalnej do wartości towarów sprzedanych pozostawia się na koncie 193 i w końcu roku przenosi się na konto 214. Nakłady wymienione w pkt 1 lit. a) i pkt 2 lit. b) przenosi się również w końcu roku na konto 214.

Nakłady pośrednie dzieli się w części odpowiadającej planowemu stosunkowi tych nakładów do wartości dokonanego skupu na obciążające remanent towarów i dotyczące sprzedanych towarów. Pozostała ich część stanowi nakłady przyszłych okresów i przenoszona jest w końcu okresu sprawozdawczego na konto 111.

Nakłady obciążające remanent towarów przenosi się w końcu okresu sprawozdawczego na konto 185.

Reszta nakładów pozostaje na koncie 193 i w końcu roku zostaje przeniesiona na konto 214 „Straty i zyski za rok bieżący”.

194 — K o s z t y s k ł a d ó w s e z o n o w y c h.

Na koncie 194 księguje się nakłady na składowanie warzyw, owoców itd. w specjalnych przechowalniach, kopcach itp. urządzeniach, przystosowanych do zabezpieczenia łatwo psujących się towarów. Składy sezonowe (a więc i konto 194) mogą wystąpić zarówno w placówkach skupu jak i w placówkach handlu hurtowego i detalicznego.

Nakłady na składowanie sezonowe grupuje się w analityce następująco:

- 1) przewozy kolejowe, wodne, powietrzne oraz przesyłki pocztowe:
 - a) wysyłkowe,
 - b) inne;
- 2) przewozy pozostałe:
 - a) wysyłkowe,
 - b) inne;
- 3) składowanie, przerób handlowy i pakowanie;
- 4) ubytki w granicach norm i straty towarowe;
- 5) ubytki w części przekraczającej normy;
- 6) płace;
- 7) narzuty na płace;
- 8) utrzymanie nieruchomości i ruchomości;
- 9) odsetki i prowizje bankowe;
- 10) eksploatacja opakowań;
- 11) pozostałe nakłady.

Nakłady na składowanie sezonowe, z wyjątkiem nakładów wymienionych w pkt 1 lit. a), pkt 2 lit. a), pkt 5, 10 i 11, przenosi się w końcu okresu sprawozdawczego na konto 185 „Koszty obciążające zapasy towarów” w części proporcjonalnej do wagi towarów znajdujących się w magazynie. Reszta nakładów pozostaje na koncie 194, skąd w końcu roku przenosi się je na konto 214.

196 — Koszty hurtowni

Na koncie 196 księguje się wszystkie nakłady ponoszone przez hurtownie, z wyjątkiem nakładów na składowanie sezonowe oraz bezpośrednich nakładów na sprzedaż detaliczną.

Nakłady księgowane na koncie 196 grupuje się w analityce następująco:

- 1) przewozy kolejowe, wodne, powietrzne oraz przesyłki pocztowe:
 - a) wysyłkowe,
 - b) inne;
- 2) przewozy pozostałe:
 - a) wysyłkowe,
 - b) inne;
- 3) składowanie, przerób handlowy i pakowanie;
- 4) ubytki w granicach norm i straty towarowe;
- 5) ubytki w części przekraczającej normy;
- 6) nakłady na sprzedaż detaliczną pozasklepową;
- 7) płace;
- 8) narzuty na płace;
- 9) utrzymanie nieruchomości i ruchomości:
 - a) czynsz dzierżawny,
 - b) amortyzacja środków trwałych,
 - c) remont bieżący środków trwałych,
 - d) umorzenie, zużycie i remont przedmiotów nie-trwałych,
 - e) pozostałe nakłady;
- 10) nakłady biurowe (telekomunikacja, poczta, materiały itp.);
- 11) podróże służbowe i utrzymanie własnego taboru osobowego;
- 12) odsetki i prowizje bankowe;
- 13) eksploatacja opakowań;
- 14) wynagrodzenia zarządu spółdzielni;
- 15) pozostałe nakłady.

W końcu okresu sprawozdawczego nakłady na przewozy towarów, z wyjątkiem nakładów na przewozy wysyłkowe, aktywuje się na koncie 185 „Koszty obciążające zapasy towarów” proporcjonalnie do zapasu towarów.

Pozostałą część nakładów pozostawia się na koncie 196, skąd w końcu roku przenosi się ją na konto 214 „Straty i zyski za rok bieżący”.

197 — Koszty punktów sprzedaży detalicznej

Na koncie 197 księguje się wszystkie nakłady ponoszone przez punkty sprzedaży detalicznej z wyłączeniem nakładów na żywienie zbiorowe i składowanie sezonowe.

Nakłady te grupuje się w analityce następująco:

- 1) przewozy kolejowe, wodne, powietrzne oraz przesyłki pocztowe:
 - a) wysyłkowe,
 - b) inne;
- 2) przewozy pozostałe:
 - a) wysyłkowe,
 - b) inne;
- 3) składowanie, przerób handlowy i pakowanie;
- 4) ubytki w granicach norm i straty towarowe;
- 5) ubytki w części przekraczającej normy;
- 6) nakłady na sprzedaż detaliczną pozasklepową;
- 7) płace;

- 8) narzuty na płace;
- 9) utrzymanie nieruchomości i ruchomości:
 - a) czynsz dzierżawny,
 - b) amortyzacja środków trwałych,
 - c) remont bieżący środków trwałych,
 - d) umorzenie, zużycie i remont przedmiotów nie-trwałych,
 - e) pozostałe nakłady;
- 10) nakłady biurowe (telekomunikacja, poczta, materiały itp.);
- 11) podróże służbowe i utrzymanie własnego taboru osobowego;
- 12) odsetki i prowizje bankowe;
- 13) eksploatacja opakowań;
- 14) wynagrodzenia zarządu spółdzielni;
- 15) pozostałe nakłady.

Sposób księgowania na koncie 197 w końcu okresu i w końcu roku jest analogiczny do sposobu podanego w komentarzu do konta 196.

198 — Koszty zakładów żywienia zbiorowego

Na koncie 198 księguje się wszystkie nakłady, zarówno na produkcję jak i na obrót, ponoszone przez zakłady żywienia zbiorowego.

Nakłady te grupuje się w analityce następująco:

- 1) przewozy kolejowe, wodne, powietrzne oraz przesyłki pocztowe;
- 2) przewozy pozostałe;
- 3) składowanie, przerób handlowy i pakowanie;
- 4) ubytki w granicach norm i straty towarowe;
- 5) ubytki w części przekraczającej normy;
- 6) paliwo i energia na cele produkcyjne;
- 7) płace;
- 8) narzuty na płace;
- 9) utrzymanie nieruchomości i ruchomości:
 - a) czynsz dzierżawny,
 - b) amortyzacja środków trwałych,
 - c) remont bieżący środków trwałych,
 - d) umorzenie, zużycie i konserwacja przedmiotów nietrwałych:
 - a) naczyń kuchennych, odzieży, zastawy i bielizny stołowej,
 - b) pozostałych ruchomości,
 - e) pozostałe nakłady;
- 10) nakłady biurowe (telekomunikacja, poczta, materiały itp.);
- 11) podróże służbowe i utrzymanie własnego taboru osobowego;
- 12) odsetki i prowizje bankowe;
- 13) eksploatacja opakowań;
- 14) wynagrodzenia zarządu spółdzielni;
- 15) pozostałe nakłady.

W końcu okresu sprawozdawczego nakłady na przewóz artykułów spożywczych przy zakupie, przypadające na remanent, ujęte wraz z nakładami na inne przewozy w pkt 1 i 2, aktywuje się na koncie 124 „Artykuły spożywcze w zakładach żywienia zbiorowego”. Pozostała część nakładów pozostaje na koncie 198. W końcu roku przeksięgowuje się ją na konto 214 „Straty i zyski za rok bieżący”.

199 — Koszty zarządu

Na koncie 199 księguje się nakłady ponoszone przez wyodrębnione jednostki administracyjne (związki i centrale) utrzymywane z narzutu na koszty podległych placówek operatywnych. W placówkach operatywnych na koncie 199 księguje się narzut na utrzymanie wyodrębnionych jednostek administracyjnych oraz nakłady na kierownictwo i administrację, ponoszone przez te placówki operatywne, których księgowość prowadzi rów-

nocześnie co najmniej dwa spośród następujących kont: 151, 193, 196, 197 i 198. Nakłady, księgowane na koncie 199, grupuje się w analityce następująco:

- 1) płace;
- 2) narzuty na płace;
- 3) utrzymanie nieruchomości i ruchomości;
- 4) podróże służbowe;
- 5) utrzymanie własnego taboru osobowego;
- 6) nakłady biurowe (telekomunikacja, poczta, materiały itp.);
- 7) wynagrodzenia zarządu spółdzielni;
- 8) narzut na utrzymanie wyodrębnionych jednostek administracyjnych;
- 9) pozostałe nakłady.

Saldo konta 199 przenosi się w placówkach operatywnych okresowo na konto 159 „Koszty ogólnozakładowe” oraz konta kosztów handlowych 193—198, a w wyodrębnionych jednostkach administracyjnych w końcu roku — na konto 214 „Straty i zyski za rok bieżący”.

Rozdział XVI — Sprzedaż i przerzuty.

Konta rozdziału XVI przeznaczone są do księgowania sprzedaży towarów, wyrobów własnych i usług oraz przerzutów.

W spółdzielniach rozróżnia się następujące rodzaje działalności: obrót towarowy, skup, produkcję i żywienie zbiorowe.

Obrót towarowy dzieli się na szczebel hurtu i szczebel detalu.

Wszelkie obroty, dokonywane, pomiędzy poszczególnymi rodzajami działalności i pomiędzy szczeblami, bez względu na to, czy mają miejsce wewnątrz danego przedsiębiorstwa, czy też pomiędzy przedsiębiorstwami bądź ostatecznymi odbiorcami, uważane są za sprzedaż i księgowane są na kontach 201, 202, 203 i 204.

Natomiast wszelkie obroty dokonywane w ramach tego samego rodzaju działalności i na tym samym szczeblu uważane są za przerzuty i księgowane są w zasadzie na koncie 206.

Obroty towarowe dokonywane na poziomie tego samego szczebla między jednostkami:

- 1) działającymi na pełnym wewnętrznym rozrachunku gospodarczym księgowane są na koncie 206;
- 2) w ramach jednej jednostki na pełnym wewnętrznym rozrachunku gospodarczym uważane są (o ile postanowienia branżowe nie stanowią inaczej) za przesunięcia magazynowe i księgowane w ramach kont magazynowych.

Dla celów sprawozdawczych zarówno sprzedaż hurtowa jak i przerzuty muszą być podzielone na:

- 1) wewnętrzne (dokonywane między jednostkami wchodzącymi w skład tej samej jednostki statutowej);
- 2) zewnętrzne (dokonywane między jednostkami wchodzącymi w skład różnych jednostek statutowych).

Księgowania na kontach rozdziału XVI dokonywane są bądź z chwilą wpłaty pieniędzy przez nabywcę w obrocie gotówkowym, bądź też po oddaniu faktury do inkasa (w obrocie inkasowym) lub wysłania jej bezpośrednio do nabywcy (przy obrocie pozainkasowym).

Rozdział XVI obejmuje następujące konta:

- 201 — Sprzedaż detaliczna towarów,
 - 202 — Sprzedaż drobnohurtowa towarów,
 - 203 — Sprzedaż hurtowa towarów i wyrobów,
 - 204 — Sprzedaż usług,
 - 206 — Przerzuty,
 - 208 — Koszty zbytu,
 - 209 — Podatek obrotowy i od operacji nietowarowych.
- 201 — Sprzedaż detaliczna towarów.

Konto 201 przeznaczone jest do księgowania sprzedaży towarów i wyrobów własnych sprzedanych po cenach detalicznych konsumentom indywidualnym.

Konto 201 uznaje się za sprzedane towary w zasadzie w korespondencji z kontami środków pieniężnych.

Konto 201 obciąża się:

- 1) wartością sprzedanych towarów i wyrobów własnych w cenie zakupu lub kosztu własnego w korespondencji z odpowiednimi kontami magazynowymi rozdziału XIV;
- 2) wartością sprzedanych towarów komisowych w cenie sprzedażnej w korespondencji z kontem 074 „Inne należności i zobowiązania”.

Jeżeli konto 201 obciąża się wartością sprzedanych towarów lub wyrobów własnych w innej cenie niż cena zakupu lub kosztu własnego, to w końcu okresu sprawozdawczego należy zapisać na stronie Wn konta 201 skorygować do właściwej wysokości w korespondencji z kontami ewidencjonującymi dane odchylenia.

W sprawozdawczości obroty na koncie 201 wykazane będą w rozbięciu na następujące pozycje analityczne: 201 — Sprzedaż detaliczna towarów:

- 1) w punktach sprzedaży detalicznej;
- 2) w punktach sprzedaży komisowej;
- 3) w zakładach żywienia zbiorowego;
- 4) własnej produkcji w zakładach żywienia zbiorowego;
- 5) własnej produkcji w innych zakładach;
- 6) w hurtowniach;
- 7) w punktach skupu.

202 — Sprzedaż drobnohurtowa towarów.

Konto 202 przeznaczone jest do księgowania sprzedaży towarów i wyrobów własnych, sprzedanych na zaopatrzenie przedsiębiorstw, organizacji i instytucji, o ile sprzedaż ta dokonywana jest po cenach wyższych niż ceny hurtowe.

Księgowania na koncie 202 dokonywane są w sposób analogiczny do księgowania na koncie 201.

W sprawozdawczości obroty konta 202 będą wykazywane w rozbięciu na następujące pozycje analityczne: 202 — Sprzedaż drobnohurtowa towarów:

- 1) w punktach sprzedaży detalicznej;
- 2) własnej produkcji w zakładach żywienia zbiorowego;
- 3) w hurtowniach.

203 — Sprzedaż hurtowa towarów i wyrobów.

Na koncie 203 księguje się sprzedaż towarów i wyrobów własnych, sprzedanych po cenach hurtowych lub niższych.

Zasady księgowania operacji na koncie 203 są analogiczne do zasad księgowania na koncie 201.

W sprawozdawczości obroty na koncie 203 będą wykazywane w rozbięciu na następujące pozycje analityczne: 203 — Sprzedaż hurtowa towarów:

- 1) w hurtowniach;
- 2) w punktach skupu;
- 3) w składach sezonowych;
- 4) własnej produkcji w zakładach żywienia zbiorowego;
- 5) własnej produkcji w zakładach wytwórczych;
- 6) własnej produkcji w zakładach rolnych.

204 — Sprzedaż usług.

Na koncie 204 księguje się sprzedaż usług, których koszty księgowane są na kontach 151 „Produkcja podstawowa”, 153 „Produkcja pomocnicza” lub na kontach kosztów handlowych.

Natomiast koszt własny sprzedanych usług będzie księgowany w ciężar konta 204 tylko dla usług świadczonych przez wydziały produkcyjne.

Koszt własny usług wydziałów handlowych (komis, tranzyt organizowany) nie podlega wyodrębnieniu z ogół-

nej masy kosztów handlowych i dla tych usług konto 204 będzie rejestrowało tylko wpływy.

Uznanie konta 204 następuje w korespondencji z kontami środków pieniężnych lub rozrachunków za wartość sprzedanych usług w cenie sprzedażnej.

Obciążenie konta 204 następuje za koszt własny sprzedanych usług w korespondencji z kontem 151 lub 153, a w przypadku księgowania bieżącego — według kosztu planowanego w korespondencji z kontem 165.

206 — Przerzuty.

Konto 206 przeznaczone jest do księgowania wszelkich obrotów dokonywanych w ramach tego samego rodzaju działalności i na tym samym szczeblu. Konto to uznaje się za dokonane przerzuty w korespondencji z odpowiednimi kontami rozrachunków, obciąża się zaś w korespondencji z odpowiednimi kontami zapasów w cenach zakupu.

W ten sposób konto 206 jest kontem bezwynikowym. Prowizje od przerzutów księguje się na koncie 213 „Prowizje zewnętrzne” w przypadku przerzutów zewnętrznych bądź na koncie 212 „Prowizje wewnętrzne” przy przerzutach między jednostkami wchodzącymi w skład tej samej jednostki statutowej.

208 — Koszty zbytu.

Na koncie 208 księguje się w przedsiębiorstwach przemysłowych i usługowych koszty transportu i ekspedycji wyrobów i usług (o ile tego rodzaju koszty obciążają zgodnie z warunkami umowy dostawcę) oraz wszelkie inne koszty wliczane na podstawie instrukcji branżowych do kosztu własnego sprzedaży.

Sumy zebrane na koncie 208 przenosi się w końcu roku na odpowiednie konta sprzedaży, z tym, że koszty transportu i ekspedycji dotyczące salda wyrobów ewidencjonowanych na koncie 189 „Towary wysłane” wykazuje się w bilansie w pozycji „Nakłady przyszłych okresów”.

209 — Podatek obrotowy i od operacji niefinansowych.

Na koncie 209 księguje się podatek obrotowy przypadający od sprzedanych wyrobów oraz podatek od operacji niefinansowych przypadający od sprzedanych usług. Zapisy przeciwstawne przyjmuje konto 081 „Rozrachunki z tytułu podatków, danin i opłat”. Konto 209 zamyka się przez przeniesienie w końcu roku w odpowiednich częściach jego salda na konta sprzedaży.

Rozdział XVII — Straty i zyski.

W rozdziale XVII występują konta:

212 — Prowizje wewnętrzne,

213 — Prowizje zewnętrzne,

214 — Straty i zyski za rok bieżący,

215 — Podatek dochodowy,

216 — Przelewy z zysku na fundusze celowe i inne cele,

217 — Straty i zyski z lat ubiegłych.

212 — Prowizje wewnętrzne.

Na koncie 212 po stronie Wn odbiorca księguje w korespondencji z kontem 065, 066 lub 171 prowizję płaconą dostawcy przy przerzutach wewnętrznych.

Po stronie Ma konta 212 prowizję otrzymaną przy przerzutach wewnętrznych księguje dostawca w korespondencji z kontami 061 lub 062.

Saldo konta 212 przenosi się w końcu roku na konto 214 „Straty i zyski za rok bieżący”.

213 — Prowizje zewnętrzne.

Na koncie 213 po stronie Wn odbiorca księguje w korespondencji z kontem 065, 066 lub 171 prowizję płaconą dostawcy przy przerzutach zewnętrznych (tzn. między jednostkami nie należącymi do tego samego przedsiębiorstwa).

Po stronie Ma konta 213 księguje dostawca prowizję otrzymaną przy przerzutach zewnętrznych w korespondencji z kontem 061 lub 062.

Saldo konta 213 przenosi się w końcu roku na konto 214 „Straty i zyski za rok bieżący”.

214 — Straty i zyski za rok bieżący.

Na koncie 214 księguje się w ciągu roku sprawozdawczego:

- 1) zyski (straty) z lat ubiegłych ujawnione w roku bieżącym,
- 2) podatek obrotowy od operacji z lat ubiegłych,
- 3) przedawnione należności i zobowiązania (spisywane za zgodą jednostki nadrzędnej);
- 4) inne należności i zobowiązania (spisywane za zgodą jednostki nadrzędnej);
- 5) wpływy należności spisanych uprzednio jako nieściągalne;
- 6) straty spowodowane przez siłę wyższą (wartość zniszczonych materiałów, towarów i wyrobów, koszt zapobiegania klęskom żywiołowym, koszt usuwania skutków działania siły wyższej itp.), po potrąceniu premii asekuracyjnej;
- 7) straty poniesione w związku z doświadczeniami i próbami przeprowadzanymi na zlecenie władz, pod warunkiem, że te doświadczenia i próby nie były związane z produkcją bieżącego okresu bądź że nie były sfinansowane ze środków specjalnie na to przeznaczonych;
- 8) nakłady na uruchomienie nowej produkcji, o ile została nie zaniechana;
- 9) straty z tytułu anulowanych zleceń;
- 10) straty spowodowane przestojami wskutek działania siły wyższej;
- 11) koszt utrzymania nieczynnych zakładów lub wydziałów;
- 12) wpływy z dzierżawy nieruchomości bądź ruchomości;
- 13) różnicę pomiędzy kwotą wpłaconą za zawiniony ubytek lub manko a jego wartością w cenie zakupu (patrz komentarz do konta 077);
- 14) kary i grzywny za naruszenie przepisów administracyjnych oraz za niedotrzymanie warunków umów (za nieterminowość dostaw, za złą jakość towaru, za złe opakowanie i znakowanie, za nieterminowe regulowanie faktur itp.);
- 15) superaty materiałów, towarów, gotówki itp.;
- 16) drobne różnice spowodowane zaokrągleniem księgowanych kwot.

Straty i zyski księgowane w ciągu roku sprawozdawczego na koncie 214 grupuje się w analityce następująco:

- 1) przedawnione należności;
- 2) należności spisane na mocy wyroku sądowego lub orzeczenia wydanego w postępowaniu arbitrażowym;
- 3) inne należności nieściągalne;
- 4) przedawnione zobowiązania;
- 5) kary i grzywny zapłacone;
- 6) kary i grzywny otrzymane;
- 7) inne straty;
- 8) inne zyski.

W końcu roku przenosi się na konto 214:

- 1) z konta 212 — prowizje powstałe przy przerzutach wewnętrznych;
- 2) z konta 213 — prowizje powstałe przy przerzutach zewnętrznych;
- 3) z konta 167 — wynik gospodarki działów pomocniczych;
- 4) z kont 193, 194, 196, 197, 198 i 199 — koszty handlowe;
- 5) z kont 201, 202, 203, 204 zysk (stratę) brutto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług.

Ostateczne saldo konta 214 wykazywane jest w bilansie, a po jego zatwierdzeniu zostaje przeniesione w księgach nowego roku na konto 217 „Straty i zyski z lat ubiegłych” — jeśli chodzi o placówki operatywne bądź w ciężar konta 104 — jeśli chodzi o centrale i związki.

215 — Podatek dochodowy.

Konto 215 obciąża się w ciągu roku w korespondencji z kontem 043 za zaliczki płacone na podatek dochodowy, w końcu roku obciąża się je na dobro konta 081 za różnicę między podatkiem dochodowym przypadającym od zysku za rok bieżący a opłaconymi na jego poczet zaliczkami. Saldo konta 215 po zatwierdzeniu bilan-

su przenosi się w księgach nowego roku na konto 217 „Straty i zyski z lat ubiegłych”.

216 — Przelewy z zysku na fundusze celowe i inne cele.

Konto 216 obciąża się w ciągu roku w korespondencji z kontem 043 za zaliczkowe przelewy z zysku na fundusze celowe i inne cele. Saldo konta 216 podlega przeniesieniu w księgach nowego roku, po zatwierdzeniu bilansu, na konto 217.

217 — Straty i zyski z lat ubiegłych.

Na konto 217 przenosi się z konta 214 wynik działalności roku ubiegłego, z konta 215 podatek dochodowy za rok ubiegły i z konta 216 zaliczkowe przelewy z zysku, dokonane w roku ubiegłym, na fundusze celowe i inne cele.

W ciężar konta 217 księguje się zgodnie z uchwałą walnego zgromadzenia podział czystej nadwyżki w korespondencji z odpowiednimi kontami rozdziałów II, III, VI, VIII i IX. W przypadku straty bilansowej saldo Wn konta 217 przenosi się zgodnie z uchwałą walnego zgromadzenia w ciężar konta 032, a za stratę przekraczającą fundusz zasobowy w ciężar konta 031.

Załącznik Nr 3 do zarządzenia Ministra Finansów z dnia 12 lipca 1952 r. (poz. 1152).

RAMOWY PLAN KONT DLA MAŁYCH SPÓŁDZIELCZYCH PRZEDSIĘBIORSTW PRZEMYSŁOWYCH, HANDLOWYCH I USŁUGOWYCH

1. Środki trwałe,	14. Materiały,
2. Środki wyłączone,	15. Przedmioty nietrwałe,
3. Inwestycje i remonty kapitałowe,	16. Produkcja,
4. Nie sfinansowane zakończone inwestycje i remonty kapitałowe,	17. Koszty ogólne,
5. Fundusze,	18. Gospodarka działów pomocniczych,
6. Zobowiązania długoterminowe,	19. Wyroby gotowe,
7. Kasa,	20. Towary w sieci handlowej,
8. Rachunki bankowe i inne środki pieniężne,	21. Odchylenia od cen ewidencyjnych towarów,
9. Kredyty bankowe,	22. Towary wysłane i usługi wykonane,
10. Pracownicy za płace,	23. Koszty handlowe,
11. Pracownicy za sumy do rozliczenia,	24. Sprzedaż,
12. Należności i zobowiązania,	25. Wpłaty na poczet zysku,
13. Rozliczenia międzyokresowe,	26. Straty i zyski,

Załącznik Nr 4 do zarządzenia Ministra Finansów z dnia 12 lipca 1952 r. (poz. 1152).

OGÓLNE ZASADY FUNKCJONOWANIA KONT RAMOWEGO PLANU KONT DLA MAŁYCH SPÓŁDZIELCZYCH PRZEDSIĘBIORSTW PRZEMYSŁOWYCH, HANDLOWYCH I USŁUGOWYCH

1. Środki trwałe.

Na koncie 1 ewidencjonuje się środki trwałe (wraz z inwestycjami w dzierżawionych środkach trwałych) według ich wartości inwentarzowej. O zakwalifikowaniu poszczególnych przedmiotów majątkowych do środków trwałych decydują kryteria ustalone w obowiązujących przepisach.

Umorzenie środków trwałych księguje się również na koncie 1, z tym że zostaje ono ujęte w odniesieniu do wszystkich środków łącznie na oddzielnej karcie analitycznej „Umorzenie”.

Wartością zakończonych remontów kapitałowych zmniejsza się dotychczasowe umorzenie środków trwałych. Zwiększenie wartości środków trwałych księguje się w ciężar konta 1:

- 1) na dobro konta 3 — przy oddaniu do użytkowania własnych inwestycji zakończonych,

- 2) na dobro konta „Fundusz zasobowy” (analityka do konta 5) — przy nieodpłatnym przejęciu obcych inwestycji we własnych środkach trwałych (wydzierżawionych), nieodpłatnym przejęciu środków trwałych od innych przedsiębiorstw lub instytucji, ujawnieniu środków trwałych przy inwentaryzacji, przeszacowaniu środków trwałych na zarządzenie władz, przekwalifikowaniu przedmiotów nietrwałych na środki trwałe itd.,

- 3) na dobro konta 6 — przy odpłatnym nabyciu środków trwałych (nie stanowiącym zakupu inwestycyjnego).

Zapisom związanym ze zwiększeniem wartości środków trwałych z przyczyn podanych w pkt 2 i 3 towarzyszy jednocześnie zwiększenie umorzenia, księgowane na dobro konta 1 i w ciężar konta 5.

Zmniejszenie wartości środków trwałych księguje się na dobro konta 1 (z jednoczesnym zmniejszeniem

umorzenia, księgowanym w ciężar konta 1 i na dobro konta 5) i w ciężar konta „Fundusz zasobowy” (analityka do konta 5) — przy nieodpłatnym przekazaniu środków trwałych, przeszacowaniu środków trwałych na zarządzenie władz, przekwalifikowaniu środków trwałych na przedmioty nietrwałe oraz likwidacji zużytych lub zniszczonych środków trwałych, a w ciężar konta 12 — przy sprzedaży środków trwałych.

W bilansie środki trwałe wykazuje się w wartości netto, to znaczy po potrąceniu umorzenia środków trwałych.

2. Środki wyłączone.

Na koncie 2 księguje się środki spółdzielni wyłączone z obrotu:

- 1) udziały w innych spółdzielniach bądź związkach spółdzielni;
- 2) papiery wartościowe (np. PPOK);
- 3) długoterminowe należności z tytułu sprzedanych środków trwałych;
- 4) wpłaty na W.S.F.I.

Ewidencję szczegółową środków wyłączonych należy prowadzić według ich rodzajów.

3. Inwestycje i remonty kapitalne.

Konto 3 służy do księgowania zakupów inwestycyjnych oraz inwestycji i remontów kapitalnych wykonywanych zarówno sposobem gospodarczym jak i przez obce przedsiębiorstwa.

W ciężar konta 3 księguje się:

- 1) przy zakupach inwestycyjnych — faktury dostawców inwestycji (Ma 12);
- 2) przy wykonywaniu inwestycji i remontów kapitalnych systemem zleconym — faktury wykonawców inwestycji i remontów kapitalnych (Ma 12);
- 3) przy wykonywaniu inwestycji i remontów kapitalnych systemem gospodarczym:
 - a) zużycie materiałów (Ma 14),
 - b) zużycie wyrobów własnych na cele inwestycyjne (Ma 24),
 - c) płace (Ma 10),
 - d) ubezpieczenia społeczne (Ma 12),
 - e) usługi obce (Ma 12),
 - f) usługi wydziałów wytwórczych (Ma 24),
 - g) różne wydatki (Ma 7, 8).

Ponadto w ciężar konta 3 księguje się związane z finansowaniem inwestycji i kapitalnych remontów koszty bankowe w korespondencji z kontem 8.

Zaliczki wypłacone dostawcom bądź wykonawcom inwestycji księguje się na koncie 12.

Koszty rzeczywiste zakończonych inwestycji podlegają przeniesieniu z konta 3 na konto 1. Równolegle należy dokonać księgowania: Wn konto 4, Ma konto 5.

Koszty rzeczywiste zakończonych remontów kapitalnych środków trwałych stanowiących własność spółdzielni przenosi się, po zatwierdzeniu bilansu rocznego, z konta 3 na konto 4. Jednocześnie księguje się wartość remontu kapitalnego do wysokości umorzenia remontowanego środka trwałego: Wn 1 (konto analityczne „Umorzenia”), Ma 5 (konto analityczne „Fundusz zasobowy”).

Koszty remontów kapitalnych środków trwałych dzierżawionych księguje się na koncie 13.

4. Nie sfinansowane zakończone inwestycje i remonty kapitalne.

W ciężar konta 4 księguje się:

- 1) w korespondencji z kontem 5 — wartość zakończonych inwestycji, których koszty przeniesiono jednocześnie z konta 3 na konto 1;

- 2) w korespondencji z kontem 3 — wartość zakończonych remontów kapitalnych (księgowanie po zatwierdzeniu bilansu). Równolegle należy dokonać księgowania Wn konto 1 (karta analityczna „Umorzenie”), Ma konto 5 do wysokości dotychczasowego umorzenia remontowanego środka trwałego.

Sfinansowane inwestycje i remonty kapitalne ze środków własnych spółdzielni na ten cel przeznaczonych księguje się na dobro konta 4 w korespondencji z kontem 5 (karta analityczna funduszu na inwestycje i remonty kapitalne) bądź w korespondencji z kontem 9 — w przypadku umorzenia kredytu z funduszu inwestycyjnego.

5. Fundusze.

Na koncie 5 prowadzi się ewidencję funduszy: udziałowego, zasobowego, socjalnego, szkolenia kadr, dotacji i subwencji, funduszu na inwestycje i remonty kapitalne oraz innych.

Ewidencję szczegółową funduszy należy prowadzić według rodzajów funduszy, z tym że ewidencja ta powinna zapewnić wyodrębnienie odpowiednich pozycji bilansowych.

6. Zobowiązania długoterminowe.

Konto 6 przeznaczone jest do ujęcia zobowiązań długoterminowych z tytułu nabytych odpłatnie środków trwałych. Uznaje się je w ciężar konta 1 za cenę zakupu środka trwałego, a obciąża za spłatę zobowiązań.

Na koncie 5 księguje się również kredyty długoterminowe otrzymane przez spółdzielnię od centrali (związku) z funduszu inwestycyjnego.

7. Kasa.

Konto 7 służy do ewidencji obrotów kasowych stosownie do obowiązujących przepisów prawnych.

8. Rachunki bankowe i inne środki pieniężne.

Konto 8 służy do księgowania operacji dokonywanych na rachunkach bankowych spółdzielni, tj. na rachunku rozliczeniowym oraz na rachunkach gromadzonych środki na inwestycje i na remonty kapitalne.

Ponadto na koncie tym księguje się operacje związane z akredytywami otwieranymi na podstawie umów na rzecz dostawców, a także wszelkie inne operacje środkami pieniężnymi (operacje bankowe określone w przepisach szczegółowych, operacje czekowe, чеки limitowane, środki pieniężne w drodze itp.).

Ewidencja obrotów każdego rachunku bankowego bądź każdego rodzaju środków pieniężnych prowadzona jest w odpowiednich urządzeniach analitycznych.

9. Kredyty bankowe.

Na koncie 9 księguje się sumy udzielonych spółdzielni kredytów obrotowych (np. kredytów normatywnych, ponadnormatywnych, inkasowych) oraz kredytów antycypacyjnych na inwestycje i remonty kapitalne, udzielanych spółdzielni w tych przypadkach, kiedy wykonanie inwestycji lub remontów kapitalnych wyprzedza akumulację środków przeznaczonych na ich sfinansowanie.

Na dobro konta 9 księguje się sumy uzyskanych kredytów w korespondencji z kontem 8.

Spłatę kredytów księguje się w ciężar konta 9 i na dobro konta 8. Ewidencja szczegółowa powinna zapewnić kontrolę każdego rodzaju kredytów z wyodrębnieniem kredytów przeterminowanych zgodnie z zasadami instrukcji kredytowej N.B.P.

10. Pracownicy za płace.

Konto 10 służy do księgowania rozrachunków z tytułu należności wynikających z umowy o pracę.

Konto to uznaje się za całkowitą należność brutto w korespondencji z odpowiednimi kontami na podstawie rozdzielnika płac, obciąża się zaś za wszelkie potrącenia, pobrane zaliczki, wypłaty netto oraz odpłatne świadczenia spółdzielni na rzecz pracujących członków i pracowników.

11. Pracownicy za sumy do rozliczenia.

Na koncie 11 księguje się rozliczenia z pracownikami z tytułu wydatków dokonywanych przez nich w imieniu spółdzielni.

Konto to obciąża się za sumy wypłacone pracownikom (bez względu na to, czy wypłata następuje przed, czy po dokonaniu przez pracownika wydatku) w korespondencji z kontem 7 lub 8.

Uznanie tego konta następuje za rozliczone wydatki w korespondencji z odpowiednimi kontami.

12. Należności i zobowiązania.

Na koncie 12 prowadzi się ewidencję wszelkiego rodzaju rozrachunków z dostawcami, odbiorcami, władzami, instytucjami, członkami spółdzielni i różnymi osobami, z wyjątkiem rozrachunków z tytułu umowy o pracę z własnymi pracownikami.

Na koncie tym wykazuje się m. in. również dostawy nie fakturowane. Ewidencję szczegółową prowadzi się według poszczególnych dłużników i wierzycieli, z tym że ewidencja ta powinna zapewnić wyodrębnienie odpowiednich pozycji bilansowych.

13. Rozliczenia międzyokresowe.

Konto 13 pełni funkcję konta rozgraniczającego nakłady w czasie (na poszczególne okresy sprawozdawcze).

Na koncie tym księguje się poniesione w danym okresie nakłady (wydatki), które dopiero w przyszłych okresach zalicza się w ciężar właściwego konta kosztów (np. nakłady na uruchomienie nowej produkcji, zapłacony z góry czynsz itp.), a także rezerwy, tworzone w ciężar kont kosztów na wydatki, które poniesie się dopiero w następnych okresach (np. rezerwy na urlopy, na deputaty, na większe zaplanowane remonty).

Tworzenie rezerw uwarunkowane jest umieszczeniem ich w planie gospodarczym przedsiębiorstwa.

W oparciu o odpowiednią ewidencję analityczną, umożliwiającą oddzielne ujęcie poszczególnych kategorii rozliczeń międzyokresowych, należy w bilansie nakłady przyszłych okresów wykazywać w aktywach, rezerwy zaś — w pasywach, z tym jednak że rezerwy, które w czasie ich rozliczania wykazują saldo Wn, dołącza się do nakładów przyszłych okresów.

14. Materiały.

Konto 14 przeznaczone jest do ewidencji w cenie zakupu lub w koszcie wytworzenia pozostających w magazynie zapasów:

- 1) materiałów podstawowych;
- 2) materiałów pomocniczych;
- 3) paliwa;
- 4) części zapasowych maszyn i urządzeń;
- 5) opakowań;
- 6) odpadków;
- 7) materiałów i produktów działów pomocniczych.

Na koncie tym księguje się również materiały zakupione z przeznaczeniem na inwestycje i remonty kapitalne, wykonywane sposobem gospodarczym.

Ponadto na koncie 14 ewidencjonuje się materiały w drodze i materiały w przerobie obcym.

Zapisów na stronie Wn konta 14 dokonuje się zasadniczo na dobro konta 12 bądź konta 7 lub 8 (za wartość zakupionych materiałów) oraz konta 16 lub 18 (za przychód lub zwroty materiałów z produkcji lub za przychód produktów działów pomocniczych).

Zapisy na stronie Ma konta 14 dotyczą w zasadzie: rozchodu materiałów do produkcji (Wn 16, 18), dla gospodarki działów pomocniczych (Wn 18), w ciężar kosztów handlowych (Wn 23) lub kosztów sprzedaży wyrobów (Wn 24) albo wreszcie odpłatnego odstąpienia bądź sprzedaży materiałów lub produktów działów pomocniczych (Wn 24).

Urządzenia analityczne do konta 14 powinny umożliwić podział na rodzajowe grupy materiałów oraz wyodrębnienie materiałów w przerobie obcym.

Koszty zakupu materiałów księguje się bezpośrednio w ciężar konta 17 (z pominięciem konta 14).

15. Przedmioty nietrwałe.

Na koncie 15 księguje się w cenie zakupu lub w koszcie wytworzenia środki produkcji, zaliczone w myśl odpowiednich instrukcji do przedmiotów nietrwałych. Należą do nich przede wszystkim narzędzia, odzież specjalna (bez względu na wartość), drobny inwentarz biurowy i magazynowy itp.

W zakresie korespondencji księgowej do konta 15 odnoszą się zasady podane w komentarzu do konta 14, z tym że zużycie przedmiotów nietrwałych spisuje się w dwu sumach:

- 1) 50% wartości pierwotnej przedmiotu spisuje się w chwili wydania go do użytkowania;
- 2) pozostałe 50% (po potrąceniu wartości złomu) — w momencie likwidacji przedmiotów.

W urządzeniach analitycznych do konta 15 należy uwidocznic odrębnie:

- 1) wartość początkową przedmiotów nietrwałych na składzie;
- 2) wartość początkową przedmiotów nietrwałych w użytkowaniu;
- 3) zużycie przedmiotów nietrwałych.

Ponadto analogicznie jak przy koncie 14 konieczne jest wyodrębnienie w analityce przedmiotów nietrwałych w drodze.

Koszty zakupu przedmiotów nietrwałych księguje się bezpośrednio w ciężar konta 17 (z pominięciem konta 15).

16. Produkcja.

Na koncie 16 ujmuje się koszty produkcji wyrobów i usług przedsiębiorstw spółdzielczych; dotyczy to zarówno produkcji wykonywanej w lokalu spółdzielni jak i produkcji wykonywanej systemem chałupniczym.

Koszty bezpośrednie (np. materiały bezpośrednio i płace bezpośrednie) księguje się wprost na koncie 16 w korespondencji z kontami 14, 10 bądź w korespondencji z innymi kontami; koszty ogólne przenosi się na konto 16 z konta 17, gdzie je pierwotnie zgrupowano.

Przy produkcji różnorodnych wyrobów lub usług w urządzeniach analitycznych do konta 16 (karty kalkulacyjne, zestawienia itp.), uwidacznia się odrębnie poszczególne grupy produkcji bądź zlecenia, będące przedmiotem kalkulacji.

Koszt własny wytworzenia wyrobów i usług wykonanych dla odbiorcy zewnętrznego dla potrzeb inwestycji, remontów kapitalnych oraz dla własnych działów pomocniczych księguje się na dobro konta 16 w ciężar konta 19 (za wyroby) bądź konta 24 lub 22 (za usługi).

Przeniesienie kosztu własnego wytworzenia wyrobów i usług, o których mowa wyżej, może być dokonane w jednej sumie (w wysokości rzeczywistego kosztu własnego wytworzenia) lub w następujących pozycjach:

- 1) planowy koszt własny wytworzenia,
- 2) odchylenia od planowego kosztu wytworzenia (Wn 19, 24, 22 Ma 16 lub Wn 16 Ma 19, 24, 22).

Koszt własny wytworzenia wykonanych na własne potrzeby narzędzi i materiałów księguje się na dobro konta 16 i w ciężar konta 15 lub 14.

Wartość produkcji w toku i półfabrykatów pozostaje na koncie 16 i wykazywana jest w bilansie.

17. Koszty ogólne.

Na koncie 17 gromadzi się pozostałe (po wyłączeniu bezpośrednich) koszty produkcji oraz koszty zarządu i administracji spółdzielczego przedsiębiorstwa przemysłowego lub usługowego.

Na koncie 17 księguje się również w jednostkach operatywnych ewentualne narzuty na utrzymanie prowadzących własną księgowość nadrzędnych jednostek administracyjnych.

Koszty te przenosi się w końcu miesiąca na konto 16 i przydziela na obiekty kalkulacji w sposób określony właściwą instrukcją kalkulacyjną.

W przypadku jeśli jedna spółdzielnia prowadzi jednocześnie działalność wytwórczą (usługową) i handlową, na koncie 17 gromadzi się koszty wspólnego zarządu i administracji; część wspólnych kosztów zarządu i administracji przypadającą na działalność handlową przenosi się wówczas z konta 17 na konto 23, pozostałą zaś część — na konto 16.

W urządzeniach analitycznych do konta 17 ująć należy odrębnie:

- 1) koszty ogólne produkcji;
- 2) koszty zarządu i administracji.

Ewentualny dalszy podział analityczny kosztów ogólnych powinien być dostosowany do wykazu pozycji obowiązujących przy sprawozdawczości i planowaniu.

Ponadto w przypadku, gdy w przedsiębiorstwie spółdzielczym wyodrębniono kilka wydziałów wytwórczych, grupę 1 „Koszty ogólne produkcji” rozbić należy według poszczególnych wydziałów, w ramach zaś wydziałów — stosować ewentualny podział analityczny według obowiązującego wykazu.

W jednostkach administracyjnych, utrzymywanych z narzutów, koszty działalności księgowane są na stronie Wn konta 17, otrzymane narzuty — na stronie Ma konta 17. Saldo, które z tego tytułu powstanie na koncie 17, podlega przeniesieniu, po zatwierdzeniu bilansu, na konto 26.

18. Gospodarka działów pomocniczych.

Na koncie 18 księguje się nakłady i dochody związane z prowadzeniem pozazakładowych działów pomocniczych przy przedsiębiorstwie spółdzielczym (np. gospodarka rolna, gospodarka mieszkaniowo-komunalna, stółki itp.), których zasadniczym przeznaczeniem jest zaspokajanie potrzeb pracowników spółdzielni.

Nakłady oraz dochody (produkty), księgowane na koncie 18, ujmują się w analityce oddzielnie dla poszczególnych rodzajów gospodarki.

Koszt własny produktów materialnych (np. warzywa, owoce) przenosi się z konta 18 na konto 14; wpływy (należności) za usługi (według ustalonych cen) przeksięguje się w zasadzie na konto 8 lub 12.

Remanenty robót w toku pozostają na koncie 18 i wykazywane są w bilansie.

Wynik gospodarki działów pomocniczych przenosi się z końcem roku na konto 26.

19. Wyroby gotowe.

Na koncie 19 księguje się przychód i rozchód magazynowy wyrobów wytworzonych na sprzedaż.

Przychód wyrobów gotowych do magazynu księgowany jest w ciężar konta 19 i na dobro konta 16 w cenie kosztu własnego wytworzenia (patrz komentarz do konta 16).

W przypadku prowadzenia ewidencji wyrobów gotowych według kosztu planowego odchylenia od tego kosztu księgowane być powinny również na koncie 19, z tym że w analityce wyodrębnić je należy na oddzielnej karcie „Odchylenia”.

Rozchód wyrobów gotowych z magazynu księguje się — również w cenie kosztu własnego wytworzenia na dobro konta 19 i w ciężar konta 24 (za wyroby sprzedane lub przekazane do własnej sieci handlowej) bądź konta 22 (za wyroby wysłane, a nie sprzedane).

20. Towary w sieci handlowej.

Na koncie 20 ewidencjonuje się towary znajdujące się w sieci handlowej spółdzielni (we własnych punktach sprzedaży detalicznej), jak również w zakładach żywienia zbiorowego prowadzonych przez spółdzielnie.

Konto 20 obciąża się:

- 1) za przychód towarów przyjętych do sprzedaży:
 - a) pochodzących z zakupu w korespondencji z kontami 12, 7, 8,
 - b) pochodzących z własnej produkcji na dobro konta 24
— za wartość w cenie zakupu i w korespondencji z kontem 21 za różnicę między ceną zakupu i ceną ewidencyjną;
- 2) za nadwyżki towarowe ujawnione przy inwentaryzacji na dobro konta 26.

Uznaje się konto 20 za towary sprzedane w ciężar konta 24 za wartość w cenie zakupu oraz w ciężar konta 21 za różnicę między ceną zakupu a ceną ewidencyjną towarów sprzedanych. Na dobro konta 20 księguje się ponadto manka i ubytki stwierdzone przy inwentaryzacji, obciążając konto 12 za ich wartość w cenie zakupu, a konto 21 — za różnicę między ceną zakupu a ceną ewidencyjną.

Na koncie 20 ewidencjonuje się ponadto artykuły spożywcze w zakładach żywienia zbiorowego prowadzonych przez spółdzielnie.

21. Odchylenia od cen ewidencyjnych towarów.

Na koncie 21 księguje się różnicę pomiędzy wartością ujętą na koncie 20 zapasów towarowych według cen ewidencyjnych a ich wartością według cen zakupu.

Konto 21 uznaje się za różnicę pomiędzy ceną ewidencyjną a ceną zakupu zaprzysięgowanych towarów w korespondencji z kontem 20. Obciąża się konto 21 na dobro konta 20 za różnicę między ceną zakupu a ceną ewidencyjną towarów sprzedanych oraz stwierdzonych manka i ubytków.

22. Towary wysłane i usługi wykonane.

Na koncie 22 księguje się w końcu miesiąca wszystkie w ciągu danego miesiąca wysłane towary i wykonane usługi, których sprzedaż do końca tego miesiąca jeszcze nie nastąpiła.

Za moment sprzedaży uważa się:

- 1) moment zainkasowania gotówki (przy sprzedaży gotówkowej);
- 2) moment wysłania faktury do inkasa;
- 3) moment wysłania faktury bezpośrednio do odbiorcy (przy fakturach pozainkasowych).

Konto 22 obciąża się za określone wyżej towary i usługi z zapisem przeciwnym na koncie 19 (za wyroby gotowe), 16 (za usługi), 14 (za materiały) lub 20 (za towary).

Konto 22 uznaje się za koszt własny sprzedanych w danym okresie, a uprzednio wysłanych towarów bądź wykonanych usług w ciężar konta 24.

Ewidencją na koncie 22 nie obejmuje się wyrobów przekazanych do własnej sieci handlowej oraz wyrobów i usług wydanych bądź świadczonych dla inwestycji i remontów kapitałnych oraz dla działów pomocniczych, w tym bowiem przypadku przekazanie tych wytworów uważa się za równoczesne ze sprzedażą.

23. Koszty handlowe.

Na koncie 23 księguje się wszystkie nakłady ponoszone przez sieć handlową spółdzielni z wyłączeniem kosztów zbytu.

Nakłady te grupuje się w analityce następująco:

- 1) przewozy:
 - a) wysyłkowe,
 - b) inne;
- 2) ubytki towarowe;
- 3) płace i ubezpieczenia społeczne;
- 4) składowanie i przerób handlowy;
- 5) utrzymanie nieruchomości i ruchomości;
- 6) pozostałe nakłady.

Zgromadzone na koncie 23 koszty przenosi się w końcu roku na konto 26.

24. Sprzedaż.

Na koncie 24 księguje się sprzedaż wyrobów, usług oraz wartość materiałów odstępowanych odpłatnie bądź sprzedawanych wraz z wyrobami (opakowanie), a także sprzedaż towarów za pośrednictwem własnej sieci detalicznej.

W ciężar konta 24 księguje się:

- 1) koszt własny sprzedanych bądź przekazanych do własnej sieci handlowej wyrobów, usług i materiałów oraz
- 2) koszt zakupu (bądź cenę zbytu) towarów sprzedanych w sieci handlowej — z zapisami przeciwnymi na kontach 19, 16, 14 i 20 lub na koncie 22.

Ponadto w ciężar konta 24 księguje się przypadający od sprzedanych wyrobów i usług podatek obrotowy bądź podatek od operacji nietowarowych (Ma 12) oraz w przedsiębiorstwach prowadzących działalność przemysłową lub usługową — koszty transportu, ekspedycji oraz inne koszty wliczane do kosztu własnego.

Na dobro konta 24 księguje się:

- 1) przy sprzedaży na zewnątrz — sumę wpływów ze sprzedaży gotówkowej (Wn 7 lub 8) oraz sumę wynikającą z faktur oddanych do inkasa lub wysłanych odbiorcom (w przypadkach rozliczeń pozainkaszowych) — (Wn 12);
- 2) przy sprzedaży na rzecz inwestycji i remontów kapitałnych oraz na rzecz własnych działów pomocniczych — wartość wyrobów i usług według odpowiadających dokumentów wewnętrznych (Wn 3 lub 18);
- 3) przy przekazaniu wyrobów do własnej sieci handlowej — wartość wyrobów w cenie zbytu według faktur wewnętrznych (Wn 20).

Konto 24 zamyka się w końcu roku przez przeniesienie jego salda (ostateczny wynik sprzedaży) na konto 26.

25. Wpłaty na poczet zysku.

Na stronie Wn konta 25 księguje się w ciągu roku wpłaty zaliczek na podatek dochodowy oraz inne wpłaty dokonywane na poczet zysku roku bieżącego.

Po zatwierdzeniu bilansu dodatkowo księguje się w ciężar konta 25 wpłatę pozostałej części podatku dochodowego, przypadającego za rok ubiegły, bądź wpłaty wyrównawcze z innych tytułów, po czym ostateczne saldo Wn konta 25 przenosi się na konto 26 (karta analityczna „Wynik roku ubiegłego”).

26. Straty i zyski.

Na koncie 26 ujmuje się wyniki sprzedaży (bądź zbytu) wyrobów, usług, materiałów i towarów, wyniki gospodarki działów pomocniczych oraz wszelkie inne straty (zyski), nie wliczane do kosztu własnego wyrobów i usług.

Ponadto na koncie tym uwidacznia się podział zysku roku ubiegłego.

W ciągu roku sprawozdawczego na koncie 26, na odrębnej karcie analitycznej, księguje się „Straty i zyski roku bieżącego” (podano zapisy typowe):

- 1) zyski (straty) z lat ubiegłych, ujawnione w roku bieżącym;
- 2) podatek obrotowy od operacji z lat ubiegłych;
- 3) przedawnione należności i zobowiązania (spisywane za zgodą jednostki nadrzędnej);
- 4) wpływy z należności spisanych jako nieściągalne;
- 5) inne należności i zobowiązania (spisane za zgodą jednostki nadrzędnej);
- 6) straty wywołane działaniem siły wyższej;
- 7) wpływy z dzierżawy ruchomości bądź nieruchomości (po potrąceniu kosztów uzyskania tych wpływów);
- 8) prowizje liczone przy przerzutach i inne;
- 9) nadwyżki (superaty) środków obrotowych;
- 10) drobne różnice spowodowane zaokrągleniem księgowanych kwot.

W końcu roku przenosi się na konto 26:

- 1) z konta 24 — zysk (strata) ze sprzedaży wyrobów, usług, towarów i materiałów;
- 2) z konta 23 — koszty handlowe;
- 3) z konta 18 — wynik gospodarki działów pomocniczych.

Po upływie roku ostateczny wynik działalności spółdzielni przenosi się z karty analitycznej „Straty i zyski roku bieżącego” na kartę analityczną „Wynik roku ubiegłego”.

Z kolei z konta 25 przeksięguje się na konto 26 (karta analityczna „Wynik roku ubiegłego”) wpłaty na podatek dochodowy oraz inne wpłaty dokonane na poczet zysku roku ubiegłego.

Po zatwierdzeniu bilansu i powzięciu uchwały przez walne zgromadzenie członków o podziale zysku (pokryciu straty) dokonuje się pozostałych zapisów związanych z podziałem zysku (pokryciem straty).

Ułożono z polecenia Prezesa Rady Ministrów.

Redakcja: Prezydium Rady Ministrów — Biuro Prac Ustawodawczych, Warszawa, ul. Krakowskie Przedmieście 46/48.
Administracja: Administracja Wydawnictw Prezydium Rady Ministrów, Warszawa, ul. Bracka 20a.

Reklamacje z powodu niedoręczenia poszczególnych numerów wnosić należy do Administracji Wydawnictw Prezydium Rady Ministrów (Warszawa, ul. Bracka 20a) w terminie 10 do 15 dni po otrzymaniu następnego kolejnego numeru.